

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
1.1 Åland och Nato.....	6
1.2 Resurserna för att bedriva externpolitik	8
2. Nordiska ministerrådet.....	9
2.1 Ålands möjlighet att påverka i det nordiska samarbetet.....	9
2.2 Ansvariga ministrar	10
2.3 Ordförandeskap i Nordiska ministerrådet samt övergripande prioriteringar	10
2.4 Färöarna, Grönland och Åland i det nordiska samarbetet	11
2.5 Övergripande prioriteringar	12
2.5.1 Hållbar utveckling: Vår vision 2030	12
2.5.2. El-, energi, bygg- och klimatfrågor	13
2.5.3 Nordisk samverkan i kristider	14
2.5.4. Gränshinderarbetet.....	15
2.5.5 Samarbetsministrarna (MR-SAM)	17
2.5.6 Näringsliv, energi och regionalpolitik (MR-Tillväxt)	17
2.5.7 Arbetsmarknad (MR-A).....	18
2.5.8 MR-Finans	19
2.5.9 Kultur (MR-K)	20
2.5.10 Utbildning och forskning (MR-U).....	21
2.5.11 Jämställdhet (MR-JÄM)	22
2.5.12 Integration	23
2.5.13 Digitalisering (MR-Digital).....	24
2.5.14 Fiskeri och havsliv, jordbruk, livsmedel och skogsbruk (MR-FJLS).....	24
2.5.15 Miljö och klimat (MR-MK)	25
2.5.16 Social- och hälsopolitik (MR-S)	26
2.6 Norden och EU	27
3. EU.....	27
3.1 Coronapandemin och arbetet i rådet.....	29

3.2 Ålands möjligheter till inflytande i EU-ärenden	29
3.2.1 Landskapsregeringens ministerråd i Bryssel.....	29
3.2.2 Arbete för att påverka beslutsfattandet inom EU:s institutioner.....	30
3.2.3 Samarbete med Europaparlamentariker	30
3.2.4 Regionkommittén.....	31
3.2.5 Subsidiaritetsprincipen.....	32
3.2.6 Deltagande i kommissionens offentliga samråd	32
3.2.7 Ålands deltagande i den nationella beredningen av EU-ärenden.....	33
3.3 Ålands prioriteringar.....	34
3.3.1 Åländsk representation i Europaparlamentet	34
3.3.2 Konferensen om EU:s framtid.....	35
3.3.3 Statligt stöd	36
3.3.4 Sammanhållningspolitiken	36
3.3.5 EU:s facilitet för återhämtning och resiliens	37
3.3.6 Skattefrågor	37
3.3.7 Jordbruk	39
3.3.8 Fiske	39
3.3.9 Skog.....	40
3.3.10 Jakt- och viltvård.....	41
3.3.11 Miljö, klimat och energi.....	42
3.3.12 Vägtrafik och trafiksäkerhet.....	45
3.3.13 Hälso- och sjukvård	46
3.3.14 Jämställdhet	46
3.3.15 Integration.....	48
3.4 Landskapsregeringens prioriteringar 2023.....	49
4. Övriga externa samarbeten	54
4.1 Sjöfart och IMO	54
4.2 HELCOM	55
4.3 Samarbete inom havsplanering och marin miljö.....	55
4.4 Miljösamarbete.....	56

4.5 Finlands kommission för hållbar utveckling.....	56
4.6 Clean Energy for EU Islands.....	57
4.7 Regions4.....	57
4.8 Central Baltic.....	58
4.9 Samarbete om associerat medlemskap i WHO	59
4.10 Utbildningssamarbete	59
4.11 UNESCO	59
4.12 Regions for EU Recovery.....	60
4.13 RLEG.....	61
5. Avslutning.....	62

1. Inledning

Rysslands brutala angrepp i februari 2022 på suveräna grannlandet Ukraina har för alltid förändrat de geopolitiska förhållandena i Europa. Det allra första och främsta uttrycket för de helt nya geopolitiska spänningarna var Finlands och Sveriges gemensamma beslut i maj samma år om att ansöka om medlemskap i försvarsalliansen Nato. Den tidigare helt uteslutna möjligheten om en Nato-anslutning som den enda säkerhetspolitiska lösningen för de båda länderna, förbyttes uppseendeväckande snabbt till att framstå som den självklara målsättningen.

För Ålands del aktualiserade förändringarna i den säkerhetspolitiska miljön helt nya frågeställningar för hur Ålands unika folkrättsliga ställning skulle tryggas. Situationen komplicerades av att Finland aldrig tidigare analyserat en eventuell Nato-anslutnings påverkan på Ålands demilitarisering och neutralisering.

Efter samråd med självstyrelsepolitiska nämnden framförde landskapsregeringen till finska statsmakten att den självklara utgångspunkten är att Ålands folkrättsliga status förblir oförändrad. Landskapsregeringen har i anslutning till riksdagens behandling av godkännandet av Nato-fördraget för Finlands del, konstaterat att samarbetet med utrikesministeriet och utrikesminister Pekka Haavisto fungerat väl under hela den inledande anslutningsprocessen. Landskapsregeringen känner även stor tillfredsställelse över hur president Sauli Niinistö särskilt informerat självstyrelsemyndigheterna om den planerade Nato-anslutningens innehåll och konsekvenser.

Det är fortsatt viktigt för Åland att upprätthålla ett nära samarbete med andra autonomier för att kunna påverka i EU. Organisationen RLEG, som idag samlar 16 autonomier och regioner med lagstiftningsbehörighet från olika delar av EU, är ett av våra viktigaste forum för just det. Trots att Åland befolkningsmässigt är den minsta medlemmen är vi redan med i styrgruppen för organisationen. Det visar tydligt att det faktiskt går att höras om vi bara arbetar aktivt och tar plats på den internationella scenen.

Under 2023 kommer Åland även delta i ett högnivåmöte i Baskien tillsammans med presidenterna och regeringscheferna för de andra autonomierna. Under detta möte strävar parterna till att komma överens om en gemensam strategi för hur autonomiers roll ska kunna stärkas i EU och hur vi gemensamt ska föra fram våra positioner under framtida diskussioner om en eventuell fördragsändring i EU.

I enlighet med självstyrelsepolitiska nämndens uppmaning i anslutning till motsvarande redogörelse för perioden 2021–2022, har landskapsregeringen agerat ifråga om kravet på

en åländsk plats i Europaparlamentet såväl gentemot Finlands regering som på den internationella arenan. Avsaknaden av ett eget EU-mandat medför att Ålands autonomi undermineras till följd av att självstyrelsemyndigheterna i alltför hög grad tvingas agera retroaktivt i stället för att under beredningen av EU-akter direkt påverka innehållet. Landskapsregeringen kommer självklart att fortsätta arbeta för att Finland ska ge Åland den plats som vi har en konstitutionell rätt till och som tidigare finska regeringar lovat arbeta för. En eventuell kommande ändring av EU:s vallag är en utmärkt möjlighet för Finland att rätta till det demokratiska underskott som råder och uppfylla tidigare löften genom att ta tillfället i akt att göra Åland till en egen valkrets i EU-valet. Det är inspirerande att exempelvis se Belgien som garanterar en plats åt den tyskspråkiga gemenskapen i landet, vilket bekräftar att det skulle vara fullt möjligt för Finland att göra detsamma för Ålands del.

Landskapsregeringens avsikt är att i dessa tider av säkerhetspolitisk oro verka för varaktig fred genom att vidareutveckla Ålands internationella samarbeten kring hållbar utveckling. I samband med ovan nämnda högnivåmöte i Baskien planeras även diskussioner med generalsekretariatet för nätverket Regions4. Nätverket omfattar idag 41 regionala regeringar och ambitionen är att koordinera autonoma regioners insatser i fråga om hållbar utveckling, klimatkrisen och biologisk mångfald. Avsikten är att i samverkan med Regions4 etablera partnerskap mellan Åland och andra pionjärer i arbetet med implementeringen av Agenda 2030.

Ålands skatteundantag är fortsättningsvis mycket viktigt för att bevara transporter och en livskraftig åländsk ekonomi och landskapsregeringen fortsätter att arbeta aktivt för att minska de negativa effekterna av skattegränsen. Landskapsregeringen fortsätter i sin externpolitik att aktivt följa de processer och nya strukturer som uppkommer efter Brexit och fortsätter titta på jämförbara områden i och utanför EU i syfte att hitta nya vägar till förenkling. Samtidigt konstaterar landskapsregeringen att Ålandsprotokollets tillkomst och innehåll är ett unikt inslag i EU:s primärrätt vad gäller den samlade rättsliga regleringen inom unionens gränser. Det är även värt att komma ihåg att EU-kommissionen har en uttrycklig rätt att agera ifall Ålands ställning som s.k. tredje land framstår som negativt utgående från bl.a. grundtanken om sund konkurrens inom unionen. Den sammantagna bedömningen blir således att det här är ett arbete som främst görs genom samarbete och förhandlingar med finländska myndigheter och politiker.

1.1 Åland och Nato

Det säkerhetspolitiska läget i Europa och världen förändrades tydligt i och med att Ryssland, i strid med internationell rätt, inledde sitt anfallskrig mot Ukraina i början av 2022. Diskussionen om ett finländskt medlemskap i försvarsalliansen Nordatlantiska

fördragsorganisationen (Nato) fick snabbt ny fart och redan den 17 maj skickade Finland in sin ansökan för ett medlemskap i organisationen.

Under processens gång valde landskapsregeringen den 10 maj även att i form av e-post till samtliga ledamöter i Finlands riksdag, delge fakta om Ålands demilitarisering. Detta främst med anledning av att det utgående från diskussionen i finländska medier, fanns ett särskilt behov att redogöra för den faktiska situationen och samtidigt betona att Åland och Finland står enade när det gäller att möta alla möjliga hot som riktas mot vårt demokratiska samhälle. I meddelandet betonades att

- Beslut om militär närvaro på Åland fattas av Finlands statsledning.
- Frågor om försvar och förhållandet till andra stater hör enligt självstyrelselagen inte till Ålands behörighet.
- Finlands statsledning och Ålands landskapsregering har en gemensam uppfattning om att Ålands demilitarisering och neutralisering inte utgör ett hinder för ett eventuellt Natomedlemskap.

Försvars- och säkerhetspolitik är finländsk behörighet men landskapsregeringen ansåg det viktigt att hålla sig informerad om hur förhandlingarna fortgick och hur ett framtida, finländskt medlemskap i Nato skulle påverka Ålands status som demilitariserat och neutraliserat område. För landskapsregeringen var det redan från början av diskussionerna en självklarhet att Ålands status måste bevaras och att de internationella konventionerna rörande Åland måste fortsätta respekteras oavsett vilka allianser Finland väljer att ingå.

Samarbetet mellan Finland och Åland under processen har varit mycket gott. Landskapsregeringen har kontinuerligt hållits underrättad om utvecklingen och haft möjlighet att delta i diskussionerna. Kontakterna mellan landskapsregeringen och utrikesministeriet har varit nära under hela processen. Den politiska ledningen i Finland var även redan tidigt ute och försäkrade att de delade landskapsregeringens ambitioner om att Ålands ställning som demilitariserat och neutraliserat området ska bestå och att Finland står fast vid sina internationella överenskommelser, inklusive fördragen om Ålands folkrättsliga ställning.

På begäran av landskapsregeringen fick även Åland möjlighet att ha en representant med under Finlands anslutningsförhandlingar och landskapsregeringens ministerråd utsågs att delta i dessa. Under förhandlingarna lyfte utrikesminister Pekka Haavisto upp Ålands status i sitt inledningsanförande och konstaterade att Finland fortsätter respektera de internationella avtal de är bundna av och att det inte hindrar Finland från att ansluta sig till Nato. Inga invändningar mot detta framfördes under förhandlingarna.

Utrikesministerns uttalande om Åland fördes in i protokollet till anslutningsavtal som förvaras i Natos arkiv. Utrikesministern rapporterade även om det här i ett brev som skickades till lantrådet efter att förhandlingarna genomförts.¹ Efter anslutningsförhandlingarna skickade även utrikesministeriet diplomatiska noter till ambassaderna för signatärerna av 1921 och 1940 års fördrag där man informerade dem om att Ålands status inte kommer att förändras i och med Finlands inträde i Nato.

Den 5 juli undertecknades Finlands anslutningsprotokoll och Finland fick observatörsstatus i alliansen. För att Finland ska bli en full medlem i alliansen krävs att samtliga Natoländer ratificerar anslutningsprotokollet, en process som fortfarande pågår när det här meddelandet skrivs.

Landskapsregeringen sände den 22 november utlåtande till utrikesministeriet över utkastet till regeringens proposition till riksdagen om godkännande och sättande i kraft av nordatlantiska fördraget och avtalet om status för Nordatlantiska fördragsorganisationen, nationella representanter och organisationens internationella personal.² Den 15 december sände landskapsregeringen utlåtande över samma proposition till riksdagens grundlagsutskott.³

Landskapsregeringen välkomnar att Ålands särställning enligt folkrätten tagits i beaktande och att det nu finns en acceptans från Natos sida om att demilitariseringen och neutraliseringen av Åland förblir oförändrad. Att Ålands folkrättsliga status bekräftas av ytterligare en internationell organisation är även det positivt. Landskapsregeringen står självklart redo att hjälpa till i det framtida arbetet när demilitariseringen och neutraliseringen konkret ska tas i beaktande då Natomedlemskapet operationaliseras.

1.2 Resurserna för att bedriva externpolitik

Externpolitiken är resurskrävande och antalet samarbeten som landskapsregeringen deltar i har över tid ökat samtidigt som det finns behov av att landskapsregeringen ska kunna delta mer aktivt i redan etablerade samarbeten. I syfte att stöda hållbarhetsarbetet deltar landskapsregeringen där så är möjligt digitalt. Det internationella samarbetet förutsätter dock i hög utsträckning fysiskt deltagande då det är viktigt att

¹ Brev från lantrådet Veronica Thörnroos till utrikesminister Pekka Haavisto ÅLR 2022/5820

² Utlåtande till utrikesministeriet över utkastet till regeringens proposition till riksdagen om godkännande och sättande i kraft av nordatlantiska fördraget och avtalet om status för Nordatlantiska fördragsorganisationen, nationella representanter och organisationens internationella personal ÅLR 2022/9100

³ Utlåtande till riksdagens grundlagsutskott över regeringens proposition till riksdagen om godkännande och sättande i kraft av nordatlantiska fördraget och avtalet om status för Nordatlantiska fördragsorganisationen, nationella representanter och organisationens internationella personal ÅLR 2022/10245

landskapsregeringens deltagande vid varje sammanhang motsvarar vad som förväntas av en deltagande part i samarbetet så att det internationella protokollet följs.

2. Nordiska ministerrådet

I det här kapitlet redogör landskapsregeringen för arbetet i Nordiska ministerrådet. Dels består kapitlet av en redogörelse över året som gått, dels av landskapsregeringens prioriteringar inför det kommande året. Prioriteringarna är till vissa delar av övergripande art och kan därför sträcka sig över en längre period än det kommande året. Nedanstående prioriteringar speglar ändå de strategiskt långsiktiga visioner som respektive ministerråd planerar sitt arbete kring.

Under år 2022 innehades ordförandeskapet i det nordiska ministerrådet av Norge. Under året har en blandning av digitala och fysiska möten hållits bl.a. höll samarbetsministrarna den 27–28 juni ett möte i Halden i Norge.

Under år 2023 övertar Island ordförandeskapet i ministerrådet. Ordförandeskapsprogrammet konstaterar att de nordiska ländernas samarbete bygger på starka kulturella och sociala band. Under Islands ordförandeskap kommer man att fortsatt kraftfullt arbeta med de tre fokusområdena ett grönt, ett konkurrenskraftigt och ett socialt hållbart Norden.

2.1 Ålands möjlighet att påverka i det nordiska samarbetet

Det nordiska samarbetet utgör Ålands viktigaste politiska plattform för internationellt samarbete. Landskapsregeringen deltar i det formella nordiska samarbetet genom Nordiska ministerrådet. I Nordiska ministerrådet deltar de åtta nordiska regeringarna. Nordiska ministerrådet är – trots namnet – egentligen inte ett utan tio fackministerråd och ett samordnande ministerråd dvs samarbetsministrarna (MR -SAM). De nordiska fackministrarna möts i sina respektive ministerråd i genomsnitt ett par gånger om året. För perioden 2017–2024 har även ett tillfälligt ministerråd, MR-Digital, bildats. MR-Digital ska främja en sammanhängande och integrerad digital region till nytta för medborgare, företag och offentliga förvaltningar i Norden. Kommunministrarna och trafikministrarna samlas dessutom i informella ministerråd.

Under varje ministerråd finns ämbetsmannakommittéer, i vilka ingår tjänstemän utsedda av de åtta regeringarna.

Landskapsregeringens ministrar är medlemmar i Ålands delegation i Nordiska rådet.

2.2 Ansvariga ministrar

Från och med den 10 december 2019 har Ålands ministerrepresentation i Nordiska ministerrådet varit följande:

- samarbetsministrarna MR-SAM, minister Annette Holmberg-Jansson
- arbetsliv MR-A, minister Fredrik Karlström
- närings- och regionalpolitik MR-Hållbar tillväxt, minister Fredrik Karlström
- energi, bostads- och planlägningsfrågor MR-Hållbar tillväxt, minister Alfons Röblom (fram till den 12 oktober 2022) och vicelantrådet Harry Jansson från den 9 november 2022.
- fiskeri och havsliv, jordbruk, livsmedel och skogsbruk MR-FJLS, minister Fredrik Karlström
- jämställdhet MR-JÄM, minister Annika Hambrudd
- ekonomi- och finanspolitik MR-FINANS, minister Roger Höglund från och med 13 januari 2021.
- kultur MR-K, minister Annika Hambrudd
- lagsamarbete MR-LAG, lantrådet Veronica Thörnroos
- miljö och klimat MR-MK, minister Alfons Röblom (fram till den 12 oktober 2022) och minister Christian Wikström från den 9 november 2022.
- social- och hälsopolitik MR-S, minister Annette Holmberg-Jansson
- utbildningsfrågor MR-U, minister Annika Hambrudd
- forsknings- och högskolefrågor MR-U, minister Alfons Röblom (fram till den 12 oktober 2022) och minister Annika Hambrudd från den 9 november 2022
- digital MR-Digital (2017–2024), minister Fredrik Karlström

Mellan den 12 oktober och 9 november 2022 tillämpades ersättersystemet för minister Alfons Röblom så att i första hand minister Christian Wikström och i andra hand vicelantrådet Harry Jansson handhade minister Röbloms arbetsuppgifter.

Vicelantrådet Harry Jansson deltar i det informella ministerrådet för kommunala frågor. Det finns därtill ett informellt transportministersamarbete som haft uppehåll under pandemin och som nu återupptagits av de fem länderna, varvid Färöarna, Grönland och Åland, inte fått möjlighet att delta på ministernivå. Landskapsregeringen verkar dock fortsatt för att minister Christian Wikström ska kunna deltar i det informella ministerrådet.

2.3 Ordförandeskap i Nordiska ministerrådet samt övergripande prioriteringar

Islands ordförandeskap år 2023 kommer att arbeta hårt med de tre prioriteringarna i Nordiska ministerrådets handlingsplan för ett grönt, konkurrenskraftigt och

socialt hållbart Norden. Ordförandeskapet avser att fokusera på att lyfta fram fredens betydelse som grund för mänskliga rättigheter, välfärd och jämlikhet mellan könen och skydd av miljö och klimat.

Ordförandeskapet avser fortsätta samarbetet för en hållbar utveckling av vårt samhälle. Det kommer att vara betoning på utbyte av erfarenheter och goda resultat inom klimat, maritima frågor och i samband med genomförandet cirkulär ekonomi, för att stärka samarbetet kring dessa områden. Island lägger också särskild vikt vid att mobilisera alla samhällsgrupper på denna gröna väg.

Nordens fokus på grön ekonomisk tillväxt samt kunskap och innovation är nyckeln till ökad konkurrenskraft. Det isländska ordförandeskapsprogrammet betonar att alla invånare i Norden ska ha möjlighet att delta aktivt i den digitala utvecklingen och utnyttja dess potential. En gemensam arbetsmarknad och de stora mänskliga resurserna i Norden samt fri rörlighet för människor och företag inom regionen kan medföra att Norden har möjlighet att hantera många typer av förändringar och utmaningar under de kommande åren.

Jämlikhet, social välfärd, tillit och ett demokratiskt medvetande är grundläggande värderingar som binder de nordiska länderna samman och skapar grunden för vårt samhälle. Det isländska ordförandeskapet kommer bland annat att prioritera nordiskt samarbete inom områdena hälsa, lika rättigheter för LBGTI-personer, nya digitala lösningar som ökar tillgängligheten för människor, samt integrering av kön och jämställdhetsaspekter samtidigt som den gröna omställningen sker.

Landskapsregeringen avser även under år 2023 bidra till arbetet med att genomföra visionen. Landskapsregeringen avser fortsätta verka för att den demokratiska hållbarheten i Norden, bla genom samarbetet med Färöarna, Grönland och Åland, lyfts och om möjligt förstärks.

2.4 Färöarna, Grönland och Åland i det nordiska samarbetet

Samarbetet mellan Färöarna, Grönland och Åland har intensifierats under året. Den 28 mars och 11 oktober hölls digitala möten mellan representanter för delegationerna. Vid mötet diskuteras gemensamma frågor och hur samarbetet kunde utvecklas.

Landskapsregeringen verkar för att säkerställa Ålands ställning, samtidigt som landskapsregeringen stöder Färöarnas och Grönlands ambitioner, i det nordiska samarbetet. En ställning som till en del påverkas av förändringar gällande Färöarnas och

Grönlands ställning i det samma. För att Ålands ställning inte ska rubbas kan det finnas behov av att utöka det åländska deltagandet i det nordiska samarbetet i de fall även Färöarnas och Grönlands deltagande ökar. Färöarna driver en politisk linje som syftar till att erhålla självständigt medlemskap i både ministerrådet och Nordiska rådet, samt tankar om att erhålla representation i sådana nordiska organ där de ännu inte är representerade. Färöarna har under år 2022 erhållit fullt medlemskap i styrelsen för Nordisk energiforskning (NEF). Färöarna kommer därtill inom kort att erhålla fullt medlemskap i styrelsen för Nordforsk. Detta har stötts från åländsk sida. Även deltagandet i det sk Hagasamarbetet har varit föremål för diskussion mellan delegationerna och landskapsregeringen har under året både tillskrivit inrikesministeriet i ärendet och fört diskussioner om saken i den kontaktgrupp som bildats mellan inrikesministeriet och landskapsregeringen.

2.5 Övergripande prioriteringar

2.5.1 Hållbar utveckling: Vår vision 2030

Vår vision 2030 uttalar att Norden ska bli världens mest hållbara och integrerade region. Implementeringen av *Vår vision 2030* inleddes under andra halvåret 2019 och har trots utmanande världsläge med covid-19 pandemi och Rysslands krig mot Ukraina fortsatt under 2022.

Utgångspunkten är fortsatt att Norden ska vara världens mest hållbara och integrerade region år 2030. För att förverkliga visionen prioriteras tre strategiområden under perioden 2021–2024: Ett grönt Norden, ett konkurrenskraftigt Norden och ett socialt hållbart Norden. Samarbetsministrarna antog år 2020 en handlingsplan för åren 2021–2024 innehållande 12 visionsmål samt beslutade att stärka sin samverkan med civilsamhället i Norden och att tre tvärgående perspektiv ska integreras i ministerrådets arbete. Dessa tre är hållbar utveckling, jämställdhet och ett barnrätts- och ungdomsperspektiv.

Under år 2022 publicerades en första halvtidsutvärderingsrapport av hur långt arbetet med handlingsplanen kommit. Handlingsplanen har fått genomslag i hela den nordiska organisationen och rapporten ska utgöra underlag till eventuella justeringar och förstärkningar i arbetet med visionen. Rapporten togs fram av Nordiska ministerrådets sekretariat och godkändes av samarbetsministrarna i september 2022. Rapporten redogör för insatser, resultat, styrmetoder och -verktyg samt rekommendationer för det fortsatta arbetet med visionen. Utvärderingen visar på att Nordiska ministerrådets arbete bidrar till, främjar och stärker arbetet med att genomföra målen och visionen. Halvtidsutvärderingen används för att redogöra och kommunicera vad Nordiska ministerrådet konkret gör för att uppnå visionen och visionsmålen.

Den åländska *Utvecklings- och hållbarhetsagendan för Åland* går väl hand i hand med den nordiska visionen om att *Norden ska bli världens mest hållbara och integrerade region*. I halvtidsutvärderingen konstateras en rad olika lärdomar som är aktuella för Åland. T.ex. konstateras att insatserna för hållbar konsumtion bör stärkas där Åland har ett tydligt mål gällande konsumtion och en roll i det nordiska programmet *Hållbara livsstilar i Norden*. Inom programmet för hållbara livsstilar i Norden, har NIKK (Nordisk information för kunskap om kön) år 2022 tagit fram en forskningsöversikt – Klimat, kön, konsumtion - som synliggör och utmanar könsstereotyper i förhållande till konsumtion och livsstil. Halvtidsutvärderingen redogör också för de budgetförändringar som genomförts för tydligare satsning på grön omställning. Nordiska rådet kommenterar angående halvtidsutvärderingen att en mer detaljerad konsekvensbedömning behöver göras för de minskade anslagen för kunskap och kultur.

Nästa handlingsplan för vision 2030 ska börja gälla från år 2025. Inför arbetet med nästa handlingsplan från år 2025 är avsikten att ge bättre möjligheter till en längre och mer inkluderande process för att plocka upp inspel och synpunkter utifrån. Handlingsplanens inriktning och delmål ska fram till nästa sommar diskuteras i en bred krets av intressenter för att säkra engagemang, relevans och förankring.

Avsikten är att beslut om övergripande målsättningar och prioriteringar därefter fattas av samarbetsministrarna under hösten 2023 varpå sektorerna får i uppdrag att utarbeta förslag till insatser. I februari 2024 tas beslut om indikativa budgetramar för kommande handlingsplan och under hösten 2024 tas beslut om nästa handlingsplan baserat på sektorernas inspel.

2.5.2. El-, energi, bygg- och klimatfrågor

Landskapsregeringen är representerat i ett flertal nordiska samarbeten inom el-, energi, bygg- och klimatfrågor. Samarbetet med de nordiska länderna är synnerligen viktigt eftersom de utmaningar och möjligheter vi har på Åland även finns i de nordiska regionerna. Genom samarbetet kommer landskapsregeringen att informera om Ålands utvecklings- och hållbarhetsagenda, de insatser som landskapsregeringen gör inom förnyelsebar energi och energieffektivisering och framför allt om Ålands potential gällande utveckling av havsbaserad vindkraft. Landskapsregeringens projekt om möjliggörande av storskalig havsbaserad vindkraft (projekt Sunnavind) är ett projekt som skapar intresse på nordisk nivå, och en utbyggnad av havsbaserad vindkraft i åländska vatten kommer att ha en väldigt stor inverkan på hela den nordiska energimarknaden om den förverkligas.

Genom det nordiska samarbetet planerar landskapsregeringen fortsättningsvis att inhämta värdefull information som stöder Ålands eget hållbarhetsarbete och arbetet med att utveckla och möjliggöra utbyggnad av förnyelsebar energi. Det är viktigt att Åland är med i de nordiska nätverken också för att kunna ha möjlighet att påverka samt för att ha möjlighet att ta del av resultaten. För verksamhetsåret 2023 kommer landskapsregeringens fokus att ligga på frågor som rör utveckling av förnyelsebar energi, energieffektivisering och innovationer inom energiteknik.

2.5.3 Nordisk samverkan i kristider

Det nordiska samarbetet kring krisberedskap är vitt förgrenat och har en lång historia. Krisberedskap är något som involverar ett stort antal olika sektorer och aktörer. Samarbetet har historiskt skett på olika nivåer och i olika relevanta strukturer bilateralt, nordiskt, europeiskt och på internationell nivå. Merparten av samarbetet har historiskt hanterats utanför Nordiska ministerrådets ramar. Bland relevanta strukturer på nordisk nivå kan nämnas både Hagasamarbetet om civil samhällssäkerhet och det nordiska försvarssamarbetet NORDEFECO.

De nordiska statsministrarna antog den 3 november 2021 ett gemensamt uttalande om stärkt samarbete inom områdena försörjningssäkerhet och beredskap. Uttalandet tar i första hand utgångspunkt i den aktuella pandemi-situationen och har särskild fokus på försörjningssäkerhet; tillgänglighet av kritisk arbetskraft, med särskild hänvisning i fråga om problematiken avseende mobilitet över gränserna. Uttalandet pekar på nödvändigheten av att förbereda sig på en bred palett av möjliga kriser.

Statsministrarnas uttalande definierar centrala prioriteringar och är därmed en viktig utgångspunkt för det vidare nordiska arbetet. Diskussion och beslut om hur de nordiska regeringarna ska följa upp samarbetet på dessa områden är naturliga som startpunkt i detta uttalande. Nordiska rådet har också givit viktiga inspel till arbetet med att förbättra samarbetet. Samarbetsministrarna har vidare genom beställningen av rapporten "Nordisk civil krisberedskap" av den tidigare ministern Jan-Erik Enestam och en forskningsrapport utformad av det finska utrikespolitiska institutet FIIA om "*Nordic Cooperation amid pandemic Travel Restrictions*" bidragit till att belysa frågan om nordiskt samarbete inom krishantering. Ett samarbete som är särskilt viktigt i gränsområdena.

Statsministrarnas uttalande lyfter fram existerande samarbeten såsom nordiska ministerrådet, Haga-samarbetet, NORDEFECO och Svalbard-gruppen. Innanför dessa ramar finns det ett omfattande och välfungerande samarbete om krishantering, där det nu också är fokus på att följa upp lärdomar från erfarenheter under pandemin. Uppföljning

av prioriterade förslag om stärkt samarbete bör ske inom de etablerade ramarna, där ansvaret ligger hos fackministerier och fackmyndigheter.

De nordiska samarbetsministrarna har ett överordnat ansvar för koordinering av arbetet i Nordiska ministerrådet, och har ett ansvar delegerat från de nordiska statsministrarna för att bidra till visionen om Norden som världens mest integrerade region. I detta ingår även stärkt samarbete i fråga om krisberedskap och krishantering. Samarbetsministrarna har diskuterat uppföljningen av Enestam-rapporten som ger en mängd konkreta förslag på hur man kan gå vidare för att stärka samarbetet gällande krishantering. En arbetsgrupp (kontaktgrupp) tillsattes den 9 december 2021 där Åland har representation under ledning av det norska ordförandeskapet med uppdrag att bereda ett förslag till avgränsning och struktur för uppföljning av det nordiska samarbetet om krisberedskap.

Den 27 juni 2022 antog samarbetsministrarna en deklaration om krissamarbete. Av deklarationen framgår bla att i händelse av en ny kris avser man komma överens om åtgärder för att undvika eller så mycket som möjligt begränsa negativa konsekvenser för den fria rörligheten av nödvändiga beslut som fattas som en del av krishanteringen.

Av samarbetsministrarnas redogörelse vid sessionen gällande nordiskt krissamarbete framgår att de nordiska regeringarna och de respektive fackmyndigheterna har att göra egna bedömningar och prioriteringar av de många förslag som väckts.

Det fortsatta arbetet bör utgå från ländernas egna ansvarsförhållanden och strukturer vilket för Ålands del innebär fortsatt samarbete och deltagande i relevanta arbetsgrupper för att säkerställa Ålands medverkan och delaktighet.

Frågan om Ålands deltagandet i Hagasamarbetet är fortfarande under beredning. Landskapsregeringen prioriterar frågan eftersom ett deltagande är viktigt med tanke på betydelsen av att inkludera Åland bla i det nordiska samarbetet i fråga om brand- och räddningsverksamhet.

2.5.4. Gränshinderarbetet

Gränshinderrådet består av medlemmar från alla åtta ministerrådsmedlemmar. Detta innebär att landskapsregeringen deltar i arbetet på samma villkor som de fem nordiska länderna. Flera av de åländska gränshindren är gemensamma med de övriga nordiska länderna, varför hinder av åländskt intresse kan vara angivna som prioriterade av andra länder i Nordiska ministerrådets gränshinderdatabas; detta gäller bland annat inom områden som yrkes- och examensgiltighet samt socialförsäkringar. Under året har

Gränshinderrådet inlett arbetet med att genomföra det nya mandat för åren 2022–2024 som antogs av samarbetsministrarna i december 2021.

Gränshinderrådet har fört upp gränshinder och nordisk mobilitet på den nordiska dagordningen för att bidra till ett mer integrerat Norden. Gränshinderrådet har bla genomfört enkätundersökningar i syfte att undersöka hur folk som bor, pendlar och verkar i de nordiska gränsregionerna har upplevt coronarestriktionerna. Gränshinderrådet har valt att prioritera de övergripande områdena digitalisering, folkbokföring, yrkeskvalifikationer och skatterelaterade gränshinder samt att utöka samarbetet med fackministerråden angående dessa temaområden. Inom ramen för det arbetet har Gränshinderrådet anordnat workshops relaterat till temaområdena digitalisering och erkännande av yrkeskvalifikationer. Rådet har också initierat och delfinansierat ett projekt relaterat till digitalisering, två projekt (ledda av NR respektive MR-A) rörande branschreglerade yrkeskvalifikationer samt ett projekt rörande det nordiska skatteområdet, under ledning av Resonans Nordic och KPMG, som har en slutrapport planerad till mars 2023. Syftet med skatteprojektet har varit att lägga fram konkreta förslag på åtgärder för att modernisera det nordiska dubbelbeskattningsavtalet och det bidrar även till att tillhandahålla en kunskapsbas för Nordiska ministerrådets och Gränshinderrådets arbete med att främja mobiliteten mellan de nordiska länderna. Projektet ligger i linje med Jan-Erik Enestams rapport om nordisk civil beredskap där en av rekommendationerna särskilt pekar på vikten av reformer av regelverk gällande bland annat beskattning och socialförsäkringar för att bättre passa för gränsregioner och nordiska pendlare. Andra av Åland framförda frågor som kommer behandlas inom ramen för projektet är frågan om *dubbelbeskattning i samband med gåva eller arv i Sverige och deponering* och *Förskott på moms vid temporär export och import*.

År 2022 har efterarbetet från det arbete som under coronapandemin upptog mycket av Gränshinderrådets tid fortsatt. Gränshinderrådets och informationstjänsternas arbete med coronarelaterade störningar har skapat en modell för att uppmärksamma och informera om störningar i den fria rörligheten över gränsen. Arbetet resulterade i 21 sammanställningar med över 121 identifierade störningar och fyra generella mobilitetsutmaningar. I nuläget pågår ett arbete med att följa upp de störningar som kvarstår post-corona och som eventuellt kan klassas som formella gränshinder.

Under år 2022 har Norge innehaft ordförandeskapet i Gränshinderrådet. Målsättningen för gränshinderrådet är att avklara fem till åtta gränshinder per år. Vid halvårsavstämningen ansågs tre konkreta hinder avklarade. Slutresultatet för året kommer att redovisas efter årets sista möte, i december 2022.

De gränshinder som prioriterats av Åland är:

1. Kommunikation mellan nordiska myndigheter då personer med dubbelt medborgarskap avlider.
2. Rätt till närståendepenning även i de fallen inte både vårdare och den sjuke är försäkrade i Sverige.
3. Samordning av finsk arvsskatt och svensk kapitalinkomstskatt.
4. Förenklad process kring tull och deposition i samband med tillfällig införsel av varor.

2.5.5 Samarbetsministrarna (MR-SAM)

De nordiska samarbetsministrarna är det ministerråd som har det samordnande ansvaret i Nordiska ministerrådet. De nordiska samarbetsministrarna har hållit fem möten varav två möten varit fysiska. Minister Annette Holmberg-Jansson har varit Ålands nordiska samarbetsminister under året och hon deltog i den egenskapen även vid Nordiska rådets session i Helsingfors.

De nordiska samarbetsministrarna biträds av tjänstemännen i nordiska samarbetskommittén (NSK) som samtidigt fungerar som styrelse för sekretariatet i Köpenhamn.

Under år 2022 har samarbetsministrarna bla aktivt arbetat med att förverkliga Vår vision 2030 och frågor kring nordisk krissamverkan. Avsikten är att fortsätta på den inslagna vägen under Islands ordförandeskap. Landskapsregeringen avser att säkerställa Ålands medverkan och delaktighet i detta inom ramen för gällande behörighetsfördelning.

2.5.6 Näringsliv, energi och regionalpolitik (MR-Tillväxt)

Näringslivssektorn har identifierat åtta initiativ som ska genomföras inom ramen för den nordiska handlingsplanen för åren 2021 - 2024 med sikte på Vår Vision 2030 och har därmed valt att inte ha ett separat samarbetsprogram. Initiativen är cirkulär ekonomi, hållbart byggande, grön transport, hållbar mineralproduktion, smart konnektivitet, life science, AI och data samt hållbar havsekonomi.

De nordiska ministrarna med ansvar för näringspolitik har reserverat 20 miljoner danska kronor (ca 2,7 miljoner euro) för åtgärder som stöder turistnäringens hållbara utveckling och återhämtning efter coronapandemin 2021–2024. Den nordiska turismarbetsgruppen har under året startat projekt med åländsk representation om utveckling av inhemsk turism i Norden samt användning av kreditkortsdata för snabbare information om

regionalräkenskaper för turism. Näringslivssektorn har även tillsatt en projektgrupp för förberedelser av ett gemensamt nordiskt deltagande i EXPO 2025 i Osaka, Japan.

Arbetet inom regionalsektorn bedrivs inom ramen för samarbetsprogrammet för regional utveckling och planering 2021 – 2024. Insatsområdena Grön och inkluderande stadsutveckling, Grön och inkluderande landsbygdsutveckling, Gröna, innovativa och resilienta regioner utformas så att de stöder Vår Vision 2030 att Norden ska bli världens mest hållbara och integrerade region. För varje insatsområde finns temagrupper som alla delvis har relevans för Åland, varför samtliga temagrupper har åländska medlemmar.

De nordiska ministrarna med ansvar för regionalpolitik diskuterade tillgången till offentliga tjänster och privat service som vård, skola och annan nödvändig samhällsservice på landsbygden. Nu ska den unga generationen nordiska glesbygdsbors synpunkter och deras uppmaningar till politiken inhämtas enligt ministrarnas beslut.

Regionalsektorn har låtit genomföra en utvärdering av den finansiering som riktas till 13 olika gränskommittéer i Norden, varav Skärgårdssamarbetet är en som sedan år 2021 har landskapsregeringen som värdorganisation. Ett förslag till ny finansieringsmodell som ska gälla från år 2025 utarbetas och i beredningsgruppen finns åländsk representation.

2.5.7 Arbetsmarknad (MR-A)

Arbetsmarknadsministrarna hade ett möte i Oslo på inbjudan av ordförandelandet Norge i november 2022. Åland representerades av minister Fredrik Karlström. På mötet hölls två temadiskussioner. Den första handlade om erfarenheter från pandemin på de nordiska arbetsmarknaderna. Stefano Scarpetta, direktör för *Employment, Labour and Social Affairs* i OECD, presenterade huvudresultaten från den första delen av projektet "*Nordic resilience - What we have learned from the crisis*", som temadiskussionen tog sin utgångspunkt i. Den andra handlade om utmaningar kring det organiserade arbetslivet som grund för de nordiska arbetslivsmodellerna. Forskaren Jon Erik Dølvik från forskningsinstitutionen Fafo introducerade detta ämne. I samband med denna punkt på dagordningen behandlades "*Joint Nordic Declaration on policy response to changing labour relations*" som när den har antagits av MR-A vid en skriftlig procedur skickas till EU-kommissionen. I deklARATIONEN lyfter ministrarna fram den nordiska arbetsmarknadsmodellen och anständiga arbetsförhållanden samt välkomnar initiativ från Europeiska kommissionen för att främja social dialog och kollektiva förhandlingar.

I ämbetsmannakommittén för arbetsliv och i kommitténs arbetsmarknadsutskott representeras Åland av myndighetschefen för AMS. Kommittén har hållit två möten och utskottet två möten under året. Åland var representerat vid arbetsmarknadsutskottsmötet i Stockholm i september. Vid mötena bereds och bearbetas ärenden från ministerrådet, samt behandlas ansökningar om nordiska projektmedel inom arbetslivsområdet. Vid

mötena presenteras även aktuella arbetsmarknadsfrågor och aktuell arbetsmarknadsstatistik i respektive land samt inom EU.

Nordiska ministerrådets arbetslivspolitiska samarbetsprogram 2022–2024 ska stärka utveckling, kunskap och bästa praxis i relation till gemensamma utmaningar på arbetsmarknaden i såväl de nordiska länderna som Färöarna, Grönland och Åland. Ambitionen är att skapa lösningar och åtgärder och därmed bidra till de enskilda ländernas utveckling av politik på nationell nivå. Likaså är ambitionen att stärka den gemensamma nordiska arbetsmarknaden, bidra till utvecklingen av den unika nordiska arbetsmarknadsmodellen, minska antalet gränshinder, säkerställa en god arbetsmiljö och goda arbetsvillkor på nordiska arbetsplatser, samt att samordna gemensamma åsikter och uttalanden inom områden där länderna kan uppnå mer i gemenskap än var för sig.

En grundläggande förutsättning för samarbetet är att skapa nordisk nytta. Samarbetet sker inom områden där de nordiska länderna har gemensamma intressen och utmaningar. Användning av erfarenhet, kompetens och nätverk skapar bättre förutsättningar för utveckling. Av samma anledning är stöd till myndighetssamverkan också prioriterat för MR-A.

Samarbetsprogrammet bygger på Nordiska ministerrådets Vision 2030 som säger att Norden år 2030 ska vara världens mest integrerade och hållbara region och dess tre prioriterade områden: Ett grönt, konkurrenskraftigt och socialt hållbart Norden. Samarbetsprogrammet konkretiserar därför visionens handlingsplan och dess tolv mål och visar vad det nordiska samarbetet ska åstadkomma fram till 2024, samt vilka specifika områden som är i fokus. Arbetslivssektorns arbete under perioden 2022–2024 bidrar till att en majoritet av de 12 visionsmålen uppfylls. Särskilt centralt är dock handlingsplanens mål 7: Nordiska ministerrådet ska utveckla kompetenser och väl fungerande arbetsmarknader, som matchar de krav som den gröna omställningen och den digitala utvecklingen ställer och som stödjer den fria rörligheten i Norden.

2.5.8 MR-Finans

De nordiska regeringarnas samarbete inom ekonomi- och finansområdet leds av de nordiska finansministrarna, vilka utgör ministerrådet för finans. Samarbetet lägger grunden för att främja nordiska intressen internationellt samt för en mer omfattande global och nordisk ekonomisk integration.

Finansministern deltog vid det nordiska finans- och ekonomiministermötet år 2022 i Oslo. Under mötet diskuterades aktuella frågor om de finanspolitiska konsekvenserna av kriget

i Ukraina och de nordiska ländernas roll när det gäller insatser i extraordinära tider, såsom i krig, pandemier, stigande priser och inflation.

Ämbetsmannakommittén för finans har främst till uppgift att förbereda ministerrådets möten och ta ställning till olika projektansökningar. Landskapsregeringens finansavdelning deltar i det nordiska finanssamarbetets ministerråd, särskilt i frågor med koppling till gränshinder med anknytning till skattegränshanteringen, initiativ till ändringar av det nordiska dubbelbeskattningsavtalet eller ärenden initierade av Färöarna eller Grönland.

2.5.9 Kultur (MR-K)

Vid MR-Ks möten i maj i Oslo och i Helsingfors i november 2022 representerades Åland av utbildnings- och kulturminister Annika Hambrudd.

De nordiska kulturministrarna i MR-K har i det kulturpolitiska samarbetsprogrammet för 2021–2024 beslutat om följande tre strategiska mål som sätter ramarna för arbetet under denna period: Ett grönt Norden: Ett grönt kulturliv säkerställer goda levnadsmöjligheter för nuvarande och framtida generationer. Ett konkurrenskraftigt Norden: Ett livskraftigt konst- och kulturliv i och utanför vår region bidrar till grön tillväxt. Ett socialt hållbart Norden: Ett inkluderande nordiskt kulturliv främjar demokrati, mångfald och livskvalitet.

I kulturministrarnas samarbetsprogram lyfts också den konstnärliga friheten, yttrandefriheten och mediefriheten som har allt viktigare och större roll i internationella samarbeten. Kulturministrarna har därför avsatt medel som en del av sin strategiska satsning på att undersöka tech-giganternas påverkan på det demokratiska samtalet. Det pågående arbetet kommer att redovisas under 2023.

Nordisk kultursatsning *Nordic Bridges* i Kanada pågick under hela 2022 efter att ha skjutits upp ett år på grund av coronapandemin. Det officiella firandet ägde rum i maj i Harbour Front Center, Toronto där Åland officiellt deltog på plats. Programmet omfattar en rad konstområden där åtta åländska kulturutövare har deltagit under året.

När de nordiska kulturministrarna träffades i Oslo under våren 2022 fördömde de det pågående kriget i Ukraina och uppmanade i ett gemensamt uttalande till beskyddandet av kulturarvet gällande internationella konventioner.

De samnordiska kulturinstitutionerna har ett kulturpolitiskt viktigt strategiskt mandat. Under året fick Åland en ny direktör till Nordens institut på Åland. Nordens hus i Reykjavik har efter tekniska undersökningar visats sig vara i behov av omfattande renovering. I samband med renoveringsbehoven har det blivit aktuellt att söka andra möjliga ägare och/eller förvaltare av Nordens hus än ministerrådet i framtiden.

2.5.10 Utbildning och forskning (MR-U)

Vid MR-U-mötet i maj 2022 i Trondheim deltog utbildnings- och kulturminister Annika Hambrudd och utvecklingsminister med ansvar för högskolefrågor Alfons Röblom. Vid mötet diskuterades barn och ungdomars välmående och utbildning samt forskning och akademisk yttrandefrihet. Därutöver undertecknades den reviderade Reykjaviksdeklarationen och situationen för de ukrainska flyktingbarnen diskuterades.

Det nordiska samarbetet inom utbildningsområdet utgår ifrån handlingsplanen för ett grönt, konkurrenskraftigt och socialt hållbart Norden och strävar till att Norden ska kunna hävda sig på en global kunskapsmarknad. Kunskap är en konkurrensfaktor för att länder ska kunna attrahera talanger och öka sin tillväxt. Gemensamma nordiska möten och projekt är ett instrument för att främja en fördjupad dialog och förtydliga den nordiska samhörigheten och därmed även stärka Färöarnas, Grönlands och Ålands roll och position. Åland deltar aktivt i de olika samarbetsprojekten på nordisk nivå inom MR-U. Det gäller särskilt i fråga om vuxnas lärande (NVL), forskning (NordForsk), och skolutbytesprogrammet för elever, studerande och lärare (Nordplus). Därutöver finns flera kortare eller längre tidsbundna projekt, program och arbetsgrupper som Åland deltar i.

På MR-U-mötena både år 2021 och år 2022 var temat nordiskt forsknings-samarbete. Som ett resultat av detta har en ad hoc-grupp bildats vars uppdrag är att föreslå hur man ytterligare kan utveckla det nordiska forskningspolitiska samarbetet inom MR-U. Detta sammanfaller med den evalueringsrapport av Nordforsks arbete som presenterades i maj 2022. Under år 2022 ansökte Färöarna om fullvärdigt medlemskap i Nordforsk. Åland understödde ansökan.

Landskapsregeringen deltar under åren 2023–2026 i ett forskningsprogram lanserat av Nordforsk om framtidens arbetsliv (*Future Working Life Research Programme*). Övriga samarbetsparter är forskningsfinansierande institutioner i Norge, Island, Sverige och Litauen. Budgeten för forskningsprogrammet är ca 49 miljoner NOK och kan användas till forskning inom tre teman: hållbart arbetskraftsdeltagande, arbetsmiljö och välmående samt grön omställning av arbetslivet. I programkommittén som utlyser ansökningsomgångar och förordar finansiering finns åländsk representation.

Nordiskt nätverk för vuxnas lärande (NVL) är ett stöd i arbetet med att utveckla åländsk vuxenutbildning. NVL främjar utvecklingen och implementeringen av strategier för livslångt lärande och kompetensutveckling inom olika områden av vuxnas lärande och stödjer vuxnas möjligheter att lära och utveckla sina kompetenser genom hela livet. Målsättningen för år 2023 är att genom nätverkande stöda en fortsatt utveckling av

valideringsprocesser och -metoder, karriärvägledningstjänster för vuxna samt bidra till utvecklandet av modeller för kompetensutveckling i arbetslivet.

Syftet inom Nordplus är att stärka och utveckla det nordisk-baltiska samarbetet på skolnivå, stöda och utveckla utbildningen för ett livslångt lärande, stärka kunskaperna i nordiska språk och främja en kulturell förståelse. Arbete görs även för att stärka och effektivisera det gränsöverskridande datautbytet. Målet är att med hjälp av verksamhetsmodell göra vardagen och rörligheten över gränserna smidigare för människorna och företagen genom att främja datautbytet mellan utbildningsmyndigheterna. Åland deltar i projektet som pågår 2021–2023. Ett nytt övergripande programdokument för Nordplus för åren 2023–2027 har antagits.

Landskapsregeringen deltar i DIS-nätverket (Demokrati, Inklusion och Säkerhet) vars nya mandat för perioden 2021–2024 har fokus på att stärka utvecklingen av demokratiskt medborgarskap och inkluderande bland barn och unga.

Åland medverkar även i ad hoc-grupperna Revision av språkdeklarationen och Små språk i Norden – Kultur och utbildning för revitalisering och stärkande av små språk i Norden samt den planerade ad hoc-gruppen om förskolor och den kvalitativa förskoleundervisningens samhällsekonomiska betydelse.

2.5.11 Jämställdhet (MR-JÄM)

Utbildnings- och kulturminister Annika Hambrudd deltog den 27 september i Nordiska ministerrådet för jämställdhet och LGBTI (MR-JÄM). LGBTI är en förkortning av Lesbian, gay, bisexual, transgender, intersex och används av Nordiska ministerrådet. Landskapsregeringen använder den svenska förkortningen hbtqia i sitt handlingsprogram.

År 2022 har ordförandeskapet prioriterat insatser för att ta fram verktyg för att bemöta det internationellt växande motståndet mot jämställdhet, LGBTI-personers, kvinnors och flickors rättigheter. Åland har, genom representation i ÄK-JÄM, deltagit i det nordiska arbetet med att bemöta motståndet mot jämställdhet.

På LGBTI-området har ordförandeskapet under 2022 arbetat för LGBTI-personers livsvillkor och livskvalitet i Norden samt med frågan om våld och hatbrott mot LGBTI-personer. NMR:s projekt Äldre LGBTI-personers livsvillkor och livskvalitet i Norden som startade år 2021 fortsatte under år 2022. NIKK, Nordisk information för kunskap om kön, förvaltar projektet som ingår i en flerårig strategisk satsning om LGBTI-personers ålderdom, särskilt i möten med offentliga hälso- och omsorgstjänster. Projektet om äldre

LGBTI-personer i Norden fortsätter år 2023. Ålands landskapsregering tar del av projektets kunskaper, erfarenheter och rekommendationer.

År 2023 kommer NMR att satsa på transpersoners perspektiv eftersom denna grupp är utsatt för alltmer marginalisering och fördomar. Med anledning av att en ny finländsk translag behandlas behöver kunskaperna om hbtqia höjas på Åland. Ålands landskapsregering kommer år 2023 erbjuda utbildning för personal och yrkesgrupper som möter hbtqia-personer i sitt arbete. Landskapsregeringen fortsätter även stöda hbtqia-certifiering genom föreningen Regnbågsfyren på Åland.

Inom jämställdhet har fokus i NMR varit på jämställt arbetsliv samt unga mäns psykiska ohälsa. Ålands landskapsregering stöder arbetet med att minska könssegregationen på arbetsmarknaden, genom att bland annat stöda PAF-projekt som hållit workshopar för skolelever om könsnormer och val av studieinriktning. Landskapsregeringens åtgärder är i likhet med NMR:s jämställdhetsarbete formade utifrån existerande kopplingar mellan psykisk ohälsa och begränsande normer kring kön.

2.5.12 Integration

Landskapsregeringen lyfter i sitt regeringsprogram att inflyttning är en viktig nyckel för att klara av landskapets framtida utmaningar. Även Ålands utvecklings- och hållbarhetsagenda speglar arbetet för att uppfylla det nordiska samarbetsprogrammet om integration och betonar vikten av delaktighet i samhället under mål 2.

Samarbetsprogrammet stöder de nordiska ländernas arbete med integration genom att stärka det nordiska samarbetet om integration av flyktingar och invandrare med fokus på erfarenhetsutbyte och utveckling av ny kunskap. Programmet för 2022–2024 bygger vidare på nordiska erfarenheter och resultat kring integration av inflyttade och invandrare, med stärkt fokus på utbildning och arbetsmarknadsintegration.

Landskapsregeringen bevakar integrationssamarbetet på ett övergripande plan, inom ramen för de olika ministerråden samt genom representation i olika nordiska nätverk, projekt och seminarier, bland annat i Nordens välfärdscenters "Nordiskt samarbete om integration och inkludering".

Nordiska ministerrådet upprätthåller informationskontoret Info Norden på Åland för flytt inom Norden och landskapsregeringen upprätthåller informationskontoret Kompassen för utomnordisk inflyttning.

Både det nordiska samarbetsprogrammet och landskapsregeringens program för främjande av integration lyfter betydelsen av det stöd som flyktingar och invandrare får från tredje sektorn. Landskapsregeringen för dialog med tredje sektorn och försöker skapa sammanhang där föreningarna möts inom området integration, vilket gynnar olika samverkansformer.

2.5.13 Digitalisering (MR-Digital)

Landskapsregeringen har under året deltagit i tre ämbetsmannakommittémöten i HNG-Digital samt ett ministerministerrådsmöte i MR-Digital. I samband med ministerrådsmötet i Oslo hölls också en konferens "*En digital och hållbar nordisk region*" där landskapsregeringens representant presenterade grit:lab som ett konkret initiativ för att undvika digitalt utanförskap, ett av fokusområdena i MR-Digital.

Ett annat fokusområde för MR-Digital som med beaktande av Ålands ställning som gränsregion är speciellt intressant för Åland är digital mobilitet. I det sammanhanget kan nämnas NOBID (Nordiskt Baltiskt ID) -projektet, CBDS (*Cross Border Digital Services*) -programmet inklusive den digitala plånboken, samt uppdateringen av eIDAS förordningen.

Händelserna i våra närområden har inneburit att säkerhetsfrågor samt behovet av ett nordiskt- baltiskt samarbete samt informationsutbyte inom detta område lyfts upp till diskussion såväl i ministerrådet som i ämbetsmannakommittén. I anslutning till detta har också digital resiliens varit ett område på agendan.

Åland är representerat i "*Nordic and Baltic 5G expert Group*". Vid "*5G Techritory Forum*" som arrangerades i Riga i november av Nordregio tillsammans med Nordiska ministerrådet diskuterades 5G tillämpningar i offentlig service och vad man kan föreställa sig för nordiskt-baltiskt gränsöverskridande samarbete. Expertgruppen arrangerade också en workshop där bland annat utmaningar kring dataharmonisering behandlades.

2.5.14 Fiskeri och havsliv, jordbruk, livsmedel och skogsbruk (MR-FJLS)

Inom skogssamarbetet har landskapsregeringen deltagit digitalt vid Samnordisk skogsforskning (SNS) styrelsemöten i maj och oktober. Vid mötena har sedvanliga frågor gällande strategi, verksamhetsplan, budget samt stöd för projekt och nätverk diskuterats. Vidare har deltagande länder och samarbetsorgan informerat om aktuella frågor.

Landskapsregeringen deltog även i ministerrådets (MR-FJLS) sommarmöte i Tromsö i juni 2022. Under mötet diskuterades bland annat primärsektorns roll i kristider, behovet av

resiliens, konflikter av att använda produktiv mark för byggnation samt skogens roll i den gröna omställningen, samt även hur livsmedelsproduktionen i Norden påverkas av klimatförändringar, pandemi och kriget i Europa. Det konstaterades ett behov av att minska sårbarheten och öka resiliensen inom den nordiska livsmedelsproduktionen.

Landskapsregeringen avser delta aktivt i det nordiska samarbetet under året samt att närvara vid sommarmötet på Island, samt delta aktivt i arbetet inom samarbetsområdet för jord- och skogsbruk, fiske och livsmedel (MR-FJLS) under Islands ordförandeskap. Landskapsregeringen följer och deltar i de initiativ som tidigare ordförandeländer driver och de nya initiativ som läggs inom ramen för ordförandeprogrammet. Under året kommer Nordiskt kontaktorgan för jordbruksforskning (NKJ) att förlägga ett av sina möten på Åland.

2.5.15 Miljö och klimat (MR-MK)

Det nordiska miljösamarbetet styrs i första hand av det nya nordiska samarbetsprogrammet för miljö och klimat 2019–2024. Arbetet utförs till stor del i nordiska arbetsgrupper där landskapsregeringen är aktiv eller i varierande grad följer med arbetet. Från mars 2019 har koordinatören i Nordiska ministerrådets hav- och kustgrupp varit stationerad vid Ålands landskapsregering. I det ingår även att ge stöd till framtagande av vetenskapliga underlagsmaterial. Ålands Landskapsregering är även förvaltningsorgan för miljösektorns visionsprojekt "Havsförvaltning och klimat" som pågår till hösten 2024.

Landskapsregeringen har deltagit i de möten som hölls i ämbetsmannakommittén för miljö och klimat under 2022. Vid mötena har bland annat arbetsgruppernas årsrapporter för 2021 och arbetsprogram för 2023 diskuterats.

Landskapsregeringen har deltagit på videomöten i arbetsgruppen för cirkulär ekonomi vars mål är att utveckla, samordna och evaluera nödvändiga styrmedel i arbetet med att minimera mängden avfall och att verka för hållbar konsumtion och produktion. Dessutom har Landskapsregeringen deltagit i ett möte med arbetsgruppen för biologisk mångfald, för att stärka förutsättningar för biodiversitet i Norden samt satsningen inom naturbaserade lösningar.

Inom miljö- och ekonomiarbetsgruppen har man diskuterat potentialen och nödvändiga åtgärder med koppling till Grön omställning i Norden, ett projekt kring hur stor tillväxt och av vilket slag ekonomisk tillväxt ska vara möjligt inom de ramar som naturen sätter inom cirkulär ekonomi samt ett projekt om styrmedel om nollutsäpp av växthusgaser.

Minister Wikström deltog i samband med Nordiska Rådets session i MR-MK:s möte samt i ministrarnas samrådsmöte med Udvalget for et Hållbart Norden.

2.5.16 Social- och hälsopolitik (MR-S)

Det nordiska samarbetet inom social- och hälsoområdet är baserat på gemensamma nordiska värderingar, som utgör fundamentet i den nordiska välfärdsmodellen.

De nordiska socialministrarna har mötts i mars i Stavanger och diskuterade då bland annat om verksamma metoder för att inkludera flera unga som står utanför arbete och utbildning och hur det nordiska samarbetet kring hälsoberedskap kan utvecklas. Minister Holmberg-Jansson deltog i Nordensvälfärdscenter, NIVA o Nordisk kulturkontakt seminarium på Åland den 2 juni samt deltog vid NADRAS konferens som hölls på Åland 6–9 september och vid det digitala mötet för MR-S, Politisk dialogmøde med Nordisk råd om eRecept den 20 september.

Tjänstemannakommittén för social- och hälsopolitik har haft tre ordinarie under året. Till kommitténs uppgifter hör bland annat att samordna, behandla mandaten och följa upp verksamheten för de olika arbetsgrupperna inom sektorn. Ett av mötena var förlagt till Bryssel med syfte att fördjupa diskussionerna om aktuella EU-reformer inom området.

Landskapsregeringen kommer fortsättningsvis medverka i det nordiska samarbetet kring funktionshinder En ny handlingsplan för nordiskt samarbete om funktionshinder 2023–2027 ska antas. Ett Råd för nordiskt samarbete om funktionshinder för mandatperioden 2023–2027 ska tillsättas.

Landskapsregeringen fortsätter medverka i den nordiska tjänstemannagruppen för alkoholpolitiskt samarbete, vilken ger ett mervärde genom att erfarenheter av alkoholpolitiska initiativ delas och beredningen av gemensamma nordiska ärenden möjliggörs. I gruppen behandlas även inspel inom EU och internationellt, exempelvis WHO:s alkoholpolitiska ramverk för Europa 2022 – 2025. Gruppen samarbetar med de nordiska tjänstemannagrupperna för narkotika- och tobakspolitiska frågor.

Landskapsregeringen har två representanter i den s.k. Svalbardgruppen och har kunnat medverka i utbytet av information kring asylsökande i nordiska länder, frågor om terrorhot, samt andra beredskapsfrågor. Svalbardgruppens uppgift är att följa upp, främja och utvärdera hur det nordiska hälsoberedskapsavtalet genomförs och fungerar. År 2022 har gruppen diskuterat bland annat pandemiläget i de nordiska länderna, läget i Ukraina samt brännskadeprojektet och mötena har hållits digitalt men även fysiskt. Svalbardgruppens konferens 2022 hålls i Oslo i december.

I Nordisk Medicinalstatistisk Kommité (Nomesko) insamlas årligen hälsostatistik från de nordiska länderna; för Ålands del insamlas resursstatistik gällande personalen inom Ålands hälso- och sjukvård och inom den privata sektorn. Gruppen ansvarar för publicering av statistiken. Arbetet i gruppen möjliggör för Åland att göra jämförelser med övriga Norden. Gruppen har arbetat med en ny digital databas som ska utvecklas för att tillgängliggöra den statistiska informationen på bästa sätt. År 2022 har Nomesko haft flera möten och de genomfördes delvis digitalt.

Landskapsregeringen deltar även i den nordiska gruppen för hälsovårdspersonal (NGH), den s.k. Arjeplog-gruppen. Gruppens syfte är att främja patientsäkerhet och motverka onödiga gränshinder mellan de nordiska länderna. Under 2022 har hittills ett fysiskt möte hållits i Oslo.

Erfarenheterna från det svenska projektet Vård och omsorg på distans 2018–2021 tas vidare i ett nytt 3-årigt projekt vid namn Vård och Omsorg På Distans - En byggsten för ett hållbart Norden. Huvudinriktning för projektet är: - arbete med erfarenhets- och kunskapsutbyte, identifiering av framgångsfaktorer och utmaningar samt stöd till utveckling och implementering utifrån ett helhetsperspektiv av lösningar för vård och omsorg på distans, framför allt genom digital teknik. Landskapsregeringen har en representant i projektgruppens styrkommitté.

Landskapsregeringen har sedan början av år 2021 en representant i Nordiska Folkhälsoarenan. Nordiska Folkhälsoarenan har som uppgift att stärka det nordiska folkhälsosamarbetet och arbeta för att minska hälsoskillnader mellan nordborna. Målsättningen i mandatet för år 2021-2023 är bland annat att stärka policyutveckling och implementering av det tvärssektoriella perspektivet hälsa i all politik och att främja det tvärssektoriella folkhälsopolitiska samarbetet på nationell och internationell nivå.

2.6 Norden och EU

Landskapsregeringen fortsätter att ta en aktiv del i samarbetet mellan det nordiska samarbetet och EU. Under senare år har implementeringen av EU-direktiv satts i fokus. Landskapsregeringen fortsätter stödja utvecklingen mot att de nordiska medlemmarna agerar gemensamt i ett tidigt skede av EU:s lagstiftningsprocesser.

3. EU

I kommissionens arbetsprogram för 2023 ligger fokus på vilka steg EU behöver ta efter Rysslands anfallskrig mot Ukraina och de följder som kommer efter det. De akuta

effekterna kring energipriser och den övriga ekonomin som påverkar EU-invånarnas vardag behöver hanteras samtidigt som kommissionen understryker att EU måste fortsätta stå upp för sina demokratiska värderingar och arbeta för att uppnå unionens långsiktiga mål. I arbetsprogrammet fortsätter kommissionen även att föreslå åtgärder som ska hjälpa till att uppnå de mål om hållbar återhämtning som kommissionen satte upp i början av mandatperioden. Åter igen ligger tyngdpunkten på att göra EU mer motståndskraftigt genom att skynda på den gröna och den digitala omställningen.

De 43 konkreta initiativ som kommissionen kommer med under 2023 ska alla fortsätta bidra till von der Leyen-kommissionens sex övergripande målsättningar: en europeisk grön giv, en ekonomi för människor, ett Europa rustat för den digitala tidsåldern, skydd av den europeiska livsstilen, ett starkare Europa i världen och en ny satsning på demokrati i Europa.

Många av de viktigaste initiativen handlar om att stöda människor och företag under de utmanande tider som unionen står inför. Det handlar om att sänka energipriser, säkra kritiska varor för den europeiska industrin, främja konkurrenskraft och livsmedel och att säkra det kommissionen beskriver som vår sociala marknadsekonomi. Kommissionen lyfter även försvaret av rättsstatsprincipen och demokratin, såväl i som utanför EU, som prioriterade områden under 2023.

För Ålands del finns det all anledning att fortsätta föra en aktiv EU-politik. I takt med att EU får tillgång till nya budgetmedel måste Åland se till att stödprogram anpassas så de kan användas effektivt också i mindre autonomier som Åland. När diskussioner kring nya kompetensområden aktualiseras måste Åland fortsätta vara med och forma Finlands ståndpunkter i enighet med självstyrelselagen och samtidigt påverka diskussionen på EU-nivå för att säkerställa att nya EU-kompetenser inte riskerar påverka självstyrelsen negativt. Landskapsregeringen ser fortsättningsvis med oro på hur kommissionen allt oftare exempelvis kräver en nationell plan per medlemsstat inom olika områden. För landskapsregeringen är det av stor vikt att kommissionen tar Ålands konstitutionella status i beaktande i såväl nya lagförslag som i arbetet med olika fonder och program.

Landskapsregeringen noterar med viss oro att kommissionen de senaste åren i allt högre utsträckning valt att föreslå förordningar snarare än direktiv. Förordningar ger inte samma möjligheter som direktiv att anpassa lagstiftningen till de lokala förhållandena och landskapsregeringen förespråkar därför att utgångspunkten ska vara att unionen använder sig av rättsakten direktiv i sin lagstiftning.

Subsidiaritetsprincipen är även den viktig för Åland och landskapsregeringen fortsätter understryka vikten av att den på allvar respekteras i EU:s beslutsfattande. Landskapsregeringen ser med oro hur subsidiaritetsprincipen allt oftare behandlas som en skrivbordsprodukt av EU:s institutioner och kommer fortsätta arbeta för att den på allvar ska respekteras och implementeras i praktiken, så som det finns stipulerat i EU:s grundfördrag.

Närmare beskrivning av andra EU-ärenden som kommer bevakas av landskapsregeringen under året hittas nedan.

3.1 Coronapandemin och arbetet i rådet

Den globala coronapandemin påverkade arbetet vid EU:s institutioner. För Ålands del var framför allt rådets arbetsmetoder extra utmanande. Möten på alla nivåer i rådet ägde antingen rum online eller fysiskt men med hårda begränsningar på antalet deltagare. Det ledde till att landskapsregeringens ministerråd inte kunde delta i rådets möten på samma sätt som innan och efter pandemins allvarliga skede. Landskapsregeringen försökte tillsammans med Finlands ständiga representation till EU hitta pragmatiska lösningar så långt som möjligt men det visade sig svårt att hitta en lösning som säkerställde åländsk närvaro vid alla relevanta möten.

Under 2022 har pandemiläget förbättrats och rådet arbetar nu som vanligt igen. Det står dock klart i efterhand att situationen som rådde under pandemins akuta skede var problematisk för åländsk del. Landskapsregeringen kommer att påtala dessa utmaningar till utrikesministeriet och be dem framföra ett önskemål till rådets generalsekretariat om att ta behovet av fler deltagare vid online-möten i beaktande när de ser över sina rutiner.

3.2 Ålands möjligheter till inflytande i EU-ärenden

3.2.1 Landskapsregeringens ministerråd i Bryssel

Åland har en specialsakkunnig vid Finlands ständiga representation till EU som sedan landskapsregeringens begäran om en uppgradering hör sammades 2021 har den diplomatiska graden ministerråd.

Ministerrådet är formellt anställd av utrikesministeriet men arbetar endast för Åland och landskapsregeringen finansierar tjänsten. Ministerrådet fungerar som landskapsregeringens representant till EU:s institutioner. Under lagstiftningsprocessen i EU bevakar ministerrådet ärenden som är av intresse för landskapsregeringen och förmedlar information till Åland. Ministerrådet arbetar också med att föra fram Ålands positioner till EU:s institutioner.

Ministerrådet informerar även allmänheten om arbetet på EU-nivå. Vanligtvis besöker ministerrådet Åland ungefär var sjätte vecka för att bland annat träffa kollegor på landskapsregeringen. Under pandemins akuta skede var det svårt att genomföra dessa besök men under 2022 har de återupptagits till fullo igen.

Att skapa och upprätthålla nätverk i Bryssel är en förutsättning för att ministerrådet ska lyckas med sina uppgifter. Bland annat har ministerrådet deltagit i samarbeten med andra europeiska lagstiftande regioner kring frågor där det finns ett gemensamt intresse samt haft en framskjuten roll i samarbetsorganet RLEG. Ministerrådet har även aktivt arbetat för att hålla regelbundna kontakter med anställda vid EU:s institutioner och med andra autonomiers representanter.

3.2.2 Arbeta för att påverka beslutsfattandet inom EU:s institutioner

Landskapsregeringen har olika möjligheter att påverka lagstiftning på EU-nivå. Dels genom att i dialog med Finlands regerings beredningsorgan påverka den finländska nationella ståndpunkten, dels genom att i direkt dialog med EU:s institutioner föra fram landskapsregeringens ståndpunkt. Landskapsregeringens möjlighet att påverka rådets ståndpunkt är nära knuten till beredningen av den finländska ståndpunkten och en eventuell avvikande åländsk ståndpunkt ska delges när Finlands ställningstagande presenteras i EU:s institutioner.

För att påverka EU-institutionerna krävs ofta direkt kontakt med dessa. Finlands ständiga representation, där landskapsregeringens ministerråd har sitt kontor, är även en viktig källa till information och ministerrådet håller nära kontakt med de experter som är utsända till representationen.

3.2.3 Samarbete med Europaparlamentariker

Europaparlamentet har lagstiftningsmakt som omfattar en majoritet av de områden som ingår i EU:s lagstiftningsbehörighet. Parlamentet kontrollerar även EU:s budget och godkänner kommissionen. Dessutom krävs Europaparlamentets godkännande för en mängd internationella avtal som förhandlats fram av unionen, till exempel inom internationell handel. Det nära samarbetet med europaparlamentariker Nils Torvalds och hans specialmedarbetare med specifikt ansvar för åländska frågor har fortsatt under året men landskapsregeringen samarbetar också med andra parlamentariker från olika partigrupper.

Med tanke på Europaparlamentets ökade lagstiftningsmakt är landskapsregeringens samarbete med europaparlamentarikerna mycket viktigt för att kunna få gehör för Ålands ståndpunkter i lagstiftningsarbetet och det är av extra stor betydelse så länge Finland inte givit Åland den egna plats i Europaparlamentet som Åland har rätt till.

3.2.4 Regionkommittén

Finland har nio platser i regionkommittén varav en plats enligt självstyrelselagen tillsätts av Åland. Åland har i regionkommittén bland annat möjlighet att påverka de utlåtanden som regionkommittén avger. Den kontaktskapande verksamheten med andra regioner och lokala samfund från EU-medlemsstaterna är viktig i syfte att skapa nätverk och allianser för att driva frågor som är av betydelse för Åland.

Den åländska ledamoten eller suppleanten deltar vid plenar- och arbetsutskottsmöten och får på det sättet goda insikter i vilka frågor som är aktuella i EU-sammanhang. Varje plenum inleds med att en kommissionär eller parlamentsledamot informerar om ett aktuellt område. Vid den efterföljande debatten har ledamöterna möjlighet att delta i debatten vilket har skett under året där det tagits upp frågan om att en stat även ska kunna ha olika ståndpunkter där de autonoma områden som även har lagstiftningsbehörighet ska beaktas. Det är viktigt att subsidiaritetsprincipen (närhetsprincipen) till alla beslut beaktas vilket tyvärr under senare år inte varit fallet inom EU. Under året har återigen fysiska möten ägt rum från att ha varit digitala under pandemin. Dagarna efter Rysslands anfallskrig mot Ukraina inlämnades ett initiativ till den politiska gruppen att regionerna ska vara förberedda och ordna allt klart så Ukraina kan byggas upp igen så fort kriget upphör. Ukrainas situation har under året varit kontinuerligt på agendan och regionerna stöder på alla sätt Ukraina. Den åländska ledamoten och suppleanten sitter i *utskottet för naturresurser och landsbygdsutveckling (NAT)* samt i *utskottet för territoriell sammanhållningspolitik och EU:s budget (COTER)*. Den åländska ledamoten sitter även med i den mellanregionala gruppen Östersjöregioner. Den åländska ledamoten har deltagit i plenardebatterna och utskottsmötena. Ledamoten Bert Häggblom är medlem i EPP-gruppen som är en center höger grupp i regionkommittén och utgör den största gruppen; suppleanten Annette Bergbo var med i gruppen *The Greens in the European Committee of the Regions* fram till dess att hon den 12 oktober förlorade sin plats i lagtinget och därmed sin suppleantplats i regionkommittén. Efter det har suppleantplatsen varit under tillsättning.

Landskapsregeringen välkomnar ett fortsatt åländskt deltagande i regionkommitténs arbete men konstaterar samtidigt att Ålands rättmätiga plats är i Europaparlamentet.

3.2.5 Subsidiaritetsprincipen

Subsidiaritetsprincipen regleras i artikel 5 i fördraget om Europeiska unionen. Enligt subsidiaritetsprincipen ska unionen, på de områden där unionen inte har exklusiv befogenhet, vidta en åtgärd endast om och i den mån som målen för den planerade åtgärden inte i tillräcklig utsträckning kan uppnås av medlemsstaterna eller bättre kan uppnås på unionsnivå. I Lissabonfördraget finns tydliga skrivningar om subsidiaritetsprincipen, men i praktiken ser landskapsregeringen att principen inte alltid efterlevs i den utsträckning som det från början var tänkt. Landskapsregeringen beklagar det här faktumet och arbetar aktivt för att lyfta behovet av praktisk tillämpning av subsidiaritetsprincipen i EU:s lagstiftningsarbete.

Enligt EU:s fördrag ska alla nationella parlament få ta del av utkastet till lagstiftningsakter för att bedöma initiativens förenlighet med subsidiaritetsprincipen. Enligt 9 kap. 59a § i självstyrelselagen kan lagtinget i frågor som hör till landskapets behörighet delge riksdagen ett motiverat yttrande om huruvida ett utkast till lagstiftningsakt från EU är förenligt med subsidiaritetsprincipen. Lagtingets ståndpunkt ska tillställas EU:s institutioner.

Landskapsregeringen gör i de samråds- och informationsärenden som tillställs lagtinget där ärendet anses vara av särskild vikt för Åland också en bedömning av subsidiaritetsprincipen. Landskapsregeringen informerar även lagtinget om vilka kommissionsinitiativ som diarieförs vid landskapsregeringen.

Landskapsregeringens ministerråd fungerar som Ålands lagtings representant i Regionkommitténs expertnätverk för subsidiaritetsfrågor. I nätverket ingår tjänstemän från lagstiftande regioners parlament i Europa. Nätverket träffas ett par gånger om året för att samråda om kommissionens förslag i förhållande till subsidiaritetsprincipen. Landskapsregeringen noterar dock att nätverket i praktiken har begränsat inflytande och lyfter därför främst subsidiaritetsprincipen i landskapsregeringens egna kontakter till EU:s institutioner.

3.2.6 Deltagande i kommissionens offentliga samråd

Kommissionen håller i vissa fall offentliga samråd – även kallade konsultationer – med medlemsstater och andra intresserade parter innan man lägger fram ett nytt kommissionsinitiativ. Landskapsregeringen har sett detta som en möjlighet för Åland att i ett tidigt skede av EU:s lagstiftningsprocess framföra synpunkter direkt till kommissionen.

Landskapsregeringen har utvärderat fördelarna av att delta i kommissionens offentliga samråd och har konstaterat att deltagandet blir på fel nivå, då landskapsregeringens svar

inte hamnar i samma kategori som medlemsstaternas svar. Landskapsregeringen anser därför att möjligheten att påverka är mycket begränsad och avser inte längre prioritera deltagande i kommissionens offentliga samråd.

3.2.7 Ålands deltagande i den nationella beredningen av EU-ärenden

Enligt 59a § självstyrelselagen har landskapsregeringen rätt att delta i beredningen av Finlands nationella ställningstagande gällande beslut som fattas inom EU. Detta görs genom att landskapsregeringen har en representant i de flesta sektorspecifika beredningssektionerna samt i kommittén för EU-ärenden. Lantrådet har även rätt att bli hörd i EU-ministerutskottet.

Landskapsregeringen arbetar kontinuerligt i samverkan med rikets myndigheter för att ytterligare förbättra rutinerna som garanterar Ålands deltagande i den nationella beredningen av EU-ärenden.

Beredning på svenska

Då det gäller Ålands möjligheter till inflytande över beslutsfattandet inom EU är språket en central fråga, eftersom landskapsregeringen enligt nuvarande system förutsätts delta i rikets beredning av positioner. Beredningen sker endast på finska, vilket är ett problem. Enligt justitieministeriets anvisningar om Ålands ställning i lagberedningen och i EU-ärenden har landskapsregeringen rätt att få beredningssektionernas dagordningar på svenska, övrigt material översatt på begäran (åtminstone de delar som är viktiga för Åland) samt tolkning vid deltagande i beredningssektionsmöten.

Varje år tillfrågas de tjänstemän som deltar i beredningen av EU-ärenden om de upplever att de har fått det bemötande på svenska som de har rätt till enligt självstyrelselagen och justitieministeriets anvisningar. Så har även skett i år.

Ett stående problem är att få relevanta översättningar i tid, vilket påverkar deltagandet i den nationella beredningen. Det händer att endast vissa delar av texten översätts, vilket inte alltid räcker till för att få en nödvändig helhetsbild. Det händer även att svarstiden i beredningssektionen är så kort att någon översättning till svenska inte hinner göras i tid och landskapsregeringens kommentarer därför uteblir. Ett ministerium har hänvisat till annan myndighet för översättning av vissa delar och vid den myndigheten fungerar kommunikationen inte på svenska. Det har även förekommit maskinellt översatta dokument, där innehållet inte överensstämmer med originalet.

Fortfarande saknas kunskaper hos enskilda tjänstemän vid ministerierna om Ålands språkliga rättigheter i beredningen av EU-ärenden och det är ett växande problem att allt

fler tjänstemän i Finland saknar tillräckliga kunskaper i svenska, i och med att den yngre generationen tjänstemän inte behärskar svenska lika bra som den äldre.

3.3 Ålands prioriteringar

3.3.1 Åländsk representation i Europaparlamentet

Självstyrelsens myndigheter har allt sedan anslutningen till EU kontinuerligt framfört krav på att Åland ska erhålla egen representation i Europaparlamentet. Finlands regering och riksdag har konstaterat att kravet är berättigat och statsrådet fattade år 2009 ett principbeslut i vilket sägs att regeringen medverkar till att utveckla Ålands inflytande på arbetet i Europaparlamentet och fortsätter att i kommande förhandlingar på gemenskapsnivå om fördelning av parlamentsplatser hävda Ålands internationella särställning och självstyrande status. Dock har Finlands regering visat att man inte beaktat sitt principbeslut i samband med att Finland år 2018 tilldelats ett extra mandat i Europaparlamentet och regeringen valde att inte tillförsäkra Åland denna plats. Landskapsregeringen beklagar att Finland inte säkerställt att Åland får den representation i Europaparlamentet som Åland har rätt till och fortsätter föra fram Ålands rättmätiga krav i olika dialoger med finländska politiker.

Vid sitt plenarsammanträde den 3 maj 2022 antog Europaparlamentet sin resolution (2020/2220(INL)), där Europaparlamentet föreslår Europeiska unionens råd att EU:s nuvarande valakt om Europaparlamentsval (76/787/EKSG, EEG, Euratom) ska upphävas och ersättas med en helt ny EU-valakt. Europaparlamentet har som mål att den nya valakten ska gälla under valet till Europaparlamentet 2024, men den ska först antas enhälligt av rådet samt godkännas av Europaparlamentet igen och ratificeras enligt medlemsstaternas nationella system.

I resolutionen är en unionsomfattande valkrets det centrala förslaget och den mest betydande ändringen jämfört med nuläget. I den unionsomfattande valkretsen ska sammanlagt 28 ledamöter väljas till Europaparlamentet. Ledamöterna ska väljas utöver de ledamöter (705 i nuläget) som väljs i varje medlemsstat. Det innebär att antalet ledamöter i Europaparlamentet som tilldelats varje medlemsstat åtminstone inte för närvarande minskar. Efter valet 2024 ska det vara Europeiska rådet som fattar beslut om antalet ledamöter i den unionsomfattande valkretsen samtidigt som det fattar beslut om antalet ledamöter av Europaparlamentet som väljs i varje medlemsstat. Enligt artikel 14.2 i fördraget om Europeiska unionen (FEU) får antalet ledamöter av Europaparlamentet inte överstiga 751.

I augusti sände justitieministeriet U-skrivelsen U 64/2022 rd Statsrådets skrivelse till riksdagen om Europaparlamentets resolution om reform av EU:s valakt om resolutionen för kännedom till landskapsregeringen, dock utan någon begäran om utlåtande. Landskapsregeringen tillställde därefter justitieministeriet och statsrådets kansli sina positioner. I sina positioner framhåller landskapsregeringen att om förslaget antas innebär det ett behov av betydande ändringar i Finlands vallag (714/1998). En sådan revidering av vallagen ser landskapsregeringen som en utmärkt möjlighet att samtidigt ändra vallagen så att Åland erhåller en plats i Europaparlamentet. Landskapsregeringen förordar vidare att EU:s valakt ska innehålla en skrivning om att medlemsstaterna i sina nationella vallagar ska säkerställa att regioner med lagstiftningsbehörighet får en direkt representation i Europaparlamentet.

Då Finlands och Ålands ståndpunkter inte kunde sammanjämkas, fördes Ålands ståndpunkt, på begäran av landskapsregeringen, fram i Coreper II av Finlands ständige representant Markku Keinänen när ärendet behandlades där i oktober. Vicelanträdet Harry Jansson sände därefter ett brev direkt till Europaminister Tuppurainen i vilket han framhöll att landskapsregeringen hoppas att minister Tuppurainen tar med dig de åländska positionerna och för fram dem under ministerrådsmötet när frågan kommer upp till behandling.

I november lämnade landskapsregeringen på begäran ett sakkunnigttrande till Finlands riksdags Stora utskott över U-skrivelsen och vicelanträdet Harry Jansson hördes i samband med detta som sakkunnig i utskottet.

För landskapsregeringen är det en självklarhet att fortsätta arbetet med den här frågan fram till dess att Finland ger Åland den plats i Europaparlamentet Åland har rätt till. Landskapsregeringen kommer därför att ta varje tillfälle i akt att driva på för en förändring i Finlands vallag samt fortsätta lyfta frågan i alla lämpliga sammanhang, även internationellt.

3.3.2 Konferensen om EU:s framtid

Konferensen om Europas framtid (*Conference on the Future of Europe*), som syftade till att höra EU-medborgarnas åsikter om EU:s framtida utmaningar och möjligheter, har formellt avslutats. Inför konferensen hoppades landskapsregeringen att konferensen kunde initiera en debatt om subsidiaritetsprincipen och jobbade tillsammans med andra autonomier för att lyfta lagstiftande regioners roll i EU. I efterhand kan landskapsregeringen notera att resultatet av konferensen är mycket begränsat. Ett fåtal nya förslag kommer föras fram baserat på den input EU:s institutioner fått från konferensen men inget som påverkar unionens framtid i någon större utsträckning. Landskapsregeringen konstaterar att

diskussionen om EU:s framtid kommer att komma upp framöver men att just den här konferensen inte är den stora startpunkten för en sådan.

3.3.3 Statligt stöd

Landskapsregeringen har alltsedan medlemskapet i EU fortlöpande utfärdat olika stöd och stödordningar. Landskapsregeringen följer även den juridiska utvecklingen på området inom unionen. Syftet med denna verksamhet är att säkerställa att stöd i landskapet är förenliga med unionens regler rörande statligt stöd.

EU:s regelverk om statligt stöd är i ständig förändring och landskapsregeringen följer aktivt EU:s lagstiftningsprocesser och försöker vid behov påverka dessa. Landskapsregeringen bereder sina egna notifieringar (anmälningar till EU-kommissionen) av statligt stöd och rapporterar kontinuerligt in statistik till EU-kommissionen via Helsingfors.

Under året har kommissionen antagit ett meddelande om tillfälliga regler om statligt stöd för att stödja EU:s ekonomi med anledning av Rysslands invasion av Ukraina. Avsikten är att ge medlemsstaterna möjlighet att vidta stödåtgärder, i synnerhet för att trygga företagens likviditet samt för att kompensera för den plötsliga höjningen av priset på gas och el under krisen.

3.3.4 Sammanhållningspolitiken

Syftet med sammanhållningspolitiken är att minska skillnader och ojämlikheter mellan regioner inom Europa genom EU:s olika struktur- och investeringsfonder. För Åland är de två viktigaste fonderna Europeiska socialfonden (ESF+) och Europeiska regionala utvecklingsfonden (Eruf).

Våren 2022 lämnade landskapsregeringen in ett förslag till nytt program för Åland perioden 2021–2027 med finansiering från Europeiska regionala utvecklingsfonden (Eruf) och Europeiska socialfonden (ESF+), vilket godkändes av kommissionen den 5 september 2022. Parallellt med arbetet att ta fram ett nytt program har ett antal förändringar gjorts av det nuvarande programmet som kan tillämpas t.o.m år 2023.

Programmet för perioden 2021–2027 är uppbyggt kring två strategiska insatsområden: 1) Entreprenörskap, utveckling och innovation (Eruf) och 2) Kompetens för alla med finansiering från ESF+. Programmet startade upp i slutet av år 2022 och möjliggör finansiering för målgrupperna genom projektstöd eller genom direkta företagsstöd.

3.3.5 EU:s facilitet för återhämtning och resiliens

Syftet med EU:s återhämtningsfond är att främja unionens ekonomiska, sociala och territoriella sammanhållning genom att förbättra återhämtningsförmågan i medlemsstaterna, lindra krisens sociala och ekonomiska konsekvenser samt stödja den gröna och digitala omställningen. Finlands plan för återhämtning och resiliens som fattar beslut om reformer och investeringar godkändes av Europeiska rådet i oktober 2021. Ålands projekt ingår som separata delar i den finländska planen.

Enligt kommissionens meddelande från sommaren 2022 är Finlands slutliga andel av faciliteten för återhämtning och resiliens ett bidrag om drygt 1,82 miljarder euro. Landskapsregeringen och riksmyndigheterna har efter samråd i enlighet med 59b § 2 mom. självstyrelselagen för Åland, överenskommit om en fördelningsnyckel för beräkning av det belopp som ska utgöra Ålands andel av det bidrag som kan allokeras till Finland. Denna fördelningsnyckel baserades på aktuell befolkningsandel enligt läget 31.12.2021, det vill säga den har justerats till 0,55 procent mot tidigare 0,54 procent. Uppskattningsvis bedöms således Ålands andel av bidrag från återhämtningsfonden uppgå till 10,024 miljoner euro. Det slutliga beloppet är således något lägre än tidigare preliminärt belopp om ca 10,2 miljoner euro. Minskningen görs från det tredje projektet i nedanstående lista. Den åländska planen består av tre reform- och investeringsprojekt:

1. Havsbaserad storskalig vindkraft och fossilfri energiproduktion. 1,7 M€ för vindkraftsutredningar och -undersökningar, 1,0 M€ för investeringsstöd för större solcellsanläggningar.
2. Höja kompetensnivån och förnya det kontinuerliga lärandet, digitalisering och modernisering av utbildningen på Åland. 2,7 M€.
3. Införa ett personcentrerat digitalt informationssystem på Åland. 4,624 M€.

Projektens kostnader budgeteras i landskapets budget och staten har vid tidpunkten för beredningen av föreliggande meddelande överfört 8.964.000 euro av understödet till Åland i förskott. Projekten ska rapporteras till EU gällande uppfyllande av milstolpar och resultat.

3.3.6 Skattefrågor

Skattefrågor är i grunden inte en åländsk behörighet men de beslut i skattefrågor som fattas på EU-nivå har ändå en stor påverkan på Åland. Landskapsregeringen bevakar således även dessa frågor på EU-nivå och deltar i den nationella beredningen av dem. Det åländska skatteundantaget, som finns i Ålandsprotokollet till anslutningsfördraget till EU, har tjänat sitt syfte att bevara en livskraftig åländsk ekonomi väl. Samtidigt har den skattegräns som uppstår till följd av att Ålands territorium står utanför skatteunionen bidragit till byråkrati för åländska företag och privatpersoner som importerar och

exporterar varor. Den byråkratin har ökat under senare tid, allra senast med implementationen av det elektroniska systemet för förtullning (UTU).

När det kommer till externpolitiken har landskapsregeringens målsättning varit att skapa goda förutsättningar för företagande genom en så smidig handel som möjligt mellan åländska företag och företag i omvärlden. För landskapsregeringen är det viktigt att de förenklingar som EU:s tullagstiftning medger också nyttjas när Finland stiftar nationell lagstiftning på området samt att nya tullförfaranden införs på ett rättssäkert och förutsägbart sätt. Landskapsregeringen prioriterar fortsättningsvis att påverka utvecklingen kring mervärdes- och punktbeskattningen med fokus på hur det åländska skatteundantaget och handeln till och från Åland påverkas.

För landskapsregeringen är det fortsatt viktigt följa med utvecklingen gällande det irländska och nordirländska protokollet som fogats till utträdesavtalet och som syftar till att undvika en hård gräns mellan Irland och Nordirland samt skydda integriteten hos EU:s inre marknad. Landskapsregeringen avser att under år 2023 förstärka den juridiska argumentationen kring skattegränsfrågan genom att upphandla nödvändiga externa kompetenser. Landskapsregeringen avser även att under år 2023 utreda den samhällsekonomiska betydelsen för Åland vad gäller skatteundantaget.

Landskapsregeringen följer med behandlingen av förslaget om en enda uppsättning skatteregler för näringsverksamhet i Europa (Befit) COM(2021) 251. Syftet med förslaget är att säkerställa en rättvis och effektiv beskattning samt möjliggöra en hållbar tillväxt.

Det nya förslaget ersätter de tidigare förslagen om en gemensam konsoliderad bolagsskattebas (COM(2016) 685 och COM(2016) 683), som har dragits tillbaka. Kommissionen planerar under år 2023 att föreslå ett nytt regelverk för inkomstbeskattning för företag i Europa (*Business in Europe: Framework for Income Taxation* eller BEFIT). Regelverket för inkomstbeskattning kommer att vara enhetligt för bolagsbeskattning i EU, baserat på huvuddragen i en gemensam skattebas och fördelningen av vinster mellan medlemsstaterna på grundval av en formel (fördelningsnyckel). Målen med regelverket är bland annat att minska hindren för gränsöverskridande investeringar, minska den administrativa bördan på den inre marknaden för skattemyndigheten och skattebetalarna, bekämpa skatteflykt och säkerställa tillförlitliga bolagsskatteintäkter för medlemsländerna.

Rent generellt ställer sig landskapsregeringen positiv till målen att minska dubbelbeskattningen av företag, underlätta gränsöverskridande verksamhet för företag samt motverka skatteflykt och aggressiv skatteplanering. Landskapsregeringen har dock tidigare ställt sig frågande till förslaget till den del det kan beräknas medföra en negativ

påverkan på den åländska samfundsskattebasen. Landskapsregeringen har dessutom befarat att förslaget kunnat inskränka Ålands lagstiftningsbehörighet inom skatteområdet i och med att behörigheten till viss del överförs på unionen. Landskapsregeringen följer fortsatt arbetet vid EU:s institutioner med syfte att bevaka Ålands intressen, och kommer generellt att arbeta för att stoppa sådana förslag som riskerar att inskränka Ålands lagstiftningsbehörighet inom skatteområdet genom att behörigheter till viss del överförs på unionen.

3.3.7 Jordbruk

Inom jordbruksområdet är stödpolitiken det område som mest direkt påverkar förvaltningen och genomförandet av olika jordbruksstöd för utveckling av landsbygden och för att främja en mer hållbar livsmedelsproduktion. Efter flera års beredning överlämnades Finlands och Ålands förslag till CAP-strategiplan för perioden 2023–2027 till kommissionen under sommaren och planen godkändes 31 augusti i den första omgången av godkännanden av dessa planer av EU-kommissionen. Förvaltningen styr nu prioriteringarna till genomförandet av strategiplanen som sker gemensamt med riksmyndigheterna. En viktig institution för genomförandet av CAP-strategiplanen är övervakningskommittén. Landskapsregeringen har tillsatt en regional övervakningskommitté i enlighet med artikel 124 i rådets förordning (EU) nr 2115/2022. Besluten i den regionala kommittén behöver emellertid bekräftas i rikets övervakningskommitté i vilken landskapet givits representation. Vid övervakningskommitténs möten har riksmyndigheten garanterat tolkning till svenska för att möjliggöra landskapets deltagande.

Landskapsregeringen kommer att fortsätta att följa de initiativ som tas med anledning av genomförandet av den gröna given. Genomförandet av gröna given påverkar och omfattar flera lagstiftningsområden som aktivt följs av landskapsregeringen bl.a. det nya förslaget om hållbar användning av bekämpningsmedel.

3.3.8 Fiske

I kommissionens arbetsprogram ingår en revidering av EU:s fiskerikontrollsystem innefattande ändringar av bland annat rådets förordning (EG) nr 1224/2009 och (EG) nr 1005/2008 samt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/1139 vad gäller fiskerikontroll. Förslaget syftar till att göra systemet mer effektivt och att försäkra överensstämmelse med unionens gemensamma fiskeripolitik.

Revideringsarbetet inleddes under 2018, arbetet har framskridit långsamt och behandlingen pågår fortfarande. Förhandlingar väntas slutföras under år 2023.

Landskapsregeringen har tidigare lämnat synpunkter rörande förslaget med utgångspunkt i att de krav som ställs på förvaltning och näringsutövare måste vara rimliga. Landskapsregeringen konstaterar att förslaget innebär utökad kontroll och övervakning även av det småskaliga kustfisket (fartyg under 12 meter).

Landskapsregeringen anser att det inte är acceptabelt att införa en allt för stor administrativ börda för åländska fiskare. Inom ramen för revideringen av kontrollsystemet har även en diskussion kring fritidsfisket kommit upp och landskapsregeringen konstaterar att fritidsfisket också i fortsättningen bör regleras lokalt och inte på EU-nivå.

3.3.9 Skog

Trots att det inte finns någon gemensam skogsolitik inom EU berörs skogen och skogsbruket av ett flertal åtgärdsprogram, inte minst genom den gröna given och "Fit for 55-paketet". Det handlar exempelvis om en ny skogsstrategi och en ändring av direktivet om saluföring av skogsodlingsmaterial, men även om en rad åtgärder på miljöområdet. Här kan speciellt nämnas en översyn av förordningen om utsläpp och upptag av växthusgaser inom markanvändningssektorn (LULUCF), en översyn av direktivet om förnybar energi, EU:s strategi för biologisk mångfald och taxonomiförordningen om hållbara investeringar.

Landskapsregeringen konstaterar och arbetar i de olika sakfrågorna för att skogspolitiken ska ta de lokala förhållandena och särskilda behoven som finns runt om i EU i beaktande och understryker att skogspolitiken i första hand inte ska vara en EU-kompetens.

EU:s skogsstrategi för 2030

Kommissionen presenterade i juli 2021 ett förslag till en ny skogsstrategi (COM(2021) 572 final). Strategin syftar till att motverka effekterna av klimatförändringen, förlusten av biologisk mångfald och avskogning samt att öppna upp för skogarnas potential i framtiden och utgör en del av den gröna given och biodiversitetsstrategin. Förslaget innehåller flera delar som är positiva, tex en satsning på ökad träbyggnation, hållbar användning av trä för energiändamål, främjande av skogens övriga nyttor inom bioekonomin, skyddande av naturskogar, ökad resiliens, diversifierade skötselmetoder, skolning m.m. Förslaget är dock inriktat på bevarandet av biodiversitet, skydd av skogar och klimatanpassning, medan balansen mot skogens ekonomiska och sociala dimensioner samt skogssektorns övergripande potential för omställningen till en grön bioekonomi ej beaktas i tillräcklig omfattning. Förslaget behandlades av Rådet i november 2021 och där har motsvarande kritik framförts. Rådets slutsatser överensstämmer med Finlands syn på strategin. Europaparlamentet antog den 13 september 2022 en resolution där man bland annat kritiserade kommissionen för att inte tillräckligt ha beaktat medlemsstaternas

ståndpunkter, betonade att skogspolitiken är medlemsstaternas behörighet och att detaljer som rör skogsbruk därför måste anpassas på nationell och regional nivå i enlighet med subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna. Parlamentet betonade även vikten av att finna en balans mellan ekonomiska, ekologiska och sociala hållbarhetsmål och lyfte skogens enorma potential för omställningen till en grön ekonomi.

Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om restaurering av natur

Kommissionen presenterade den 22 juni 2022 ett förslag till Europaparlamentets och Rådets förordning om restaurering av natur (COM(2022) 304 final). Förslaget är ett miljöärende, men berör även i stor utsträckning skogsbruket. Det övergripande målet är en kontinuerlig och långsiktig återhämtning av naturen och innehåller bindande restaureringsmål för ett stort antal naturtyper. Restaureringsåtgärder ska omfatta minst 20 % av EU:s land- och havsområden senast 2030 och alla ekosystem som är i behov av restaurering senast 2050. Medlemsstaterna ska vidare bland annat säkerställa att de naturtyper som restaureras uppvisar en kontinuerlig förbättring samt säkerställa att de naturtyper som uppnått gott tillstånd inte försämras. För att uppnå detta ska medlemsstaterna även utarbeta nationella restaureringsplaner som ska godkännas av kommissionen och genomföra omfattande övervakning, inventering och rapportering. För skogsekosystemens del ska det, förutom de generella restaureringsåtgärderna, även utföras specifika restaureringsåtgärder för att förbättra den biologiska mångfalden och medlemsstaterna ska uppnå en ökande trend inom ett antal indikatorer som död ved, olikåldrighet, konnektivitet, vanliga skogsfåglar och lager av organiskt kol.

Landskapsregeringen ser att grundtanken med förslaget att begränsa förlusten av biologisk mångfald och att skapa välfungerande ekosystem är god, men upplever förslaget överbyråkratiserat och orealistiskt att förverkliga samt att förslaget medför en reglering av nationellt skogsbruk där förenligheten med subsidiaritetsprincipen kan ifrågasättas. De juridiskt bindande målsättningarna är inte realistiska att uppnå inom de tidsintervall som anges och kostnaderna för Åland kommer att bli oproportionerligt höga. Förslaget har börjat behandlas i Rådets miljöarbetsgrupp under hösten 2022.

3.3.10 Jakt- och viltvård

Landskapsregeringens principiella uppfattning är att frågor kring jakt och viltvård så långt som möjligt ska hanteras på lokal nivå. EU:s regler på området behöver ta det faktum att förhållandena skiljer sig stort mellan de olika delarna av unionen i beaktande och ge tillräckligt utrymme för att anpassa reglerna till de lokala förhållandena. När EU:s arbete med den gröna givnen går framåt är det viktigt för landskapsregeringen att kriterier för vad som ska betraktas som skyddade områden är rimliga och inte automatiskt utesluter ansvarsfull jakt och viktiga viltvårdsinsatser. När kommissionen tar fram planer för

restaurering av natur är det också viktigt att beakta att jägare redan idag bidrar med viktigt frivilligt naturvårdsarbete som till exempel inventering av bestånd, återskapande av livsmiljöer eller att mark som brukas som jaktmark bevaras och fredas från annat utnyttjande. Detta bidrar direkt till uppfyllandet av förslagets mål och det är viktigt att hållbar jakt och jägarnas roll i bevarandearbetet får legitimitet och utrymme i restaureringsplanerna.

3.3.11 Miljö, klimat och energi

För landskapsregeringen är frågor kopplade till EU-bestämmelser eller planerade nya EU-bestämmelser särskilt intressanta. Det gäller exempelvis skyddet av Östersjön och avfallshantering. Ur kommissionens arbetsprogram för 2023 är särskilt de nya initiativen Ny handlingsplan för den cirkulära ekonomin och EU:s strategi för biologisk mångfald fram till 2030 intressanta och dessa kommer landskapsregeringen att följa. På basen av det konkreta innehållet i förslagen kommer landskapsregeringen att göra en bedömning på vilket sätt landskapsregeringen ska arbeta med följande nya initiativ: Jord till bord-strategin, Öka konsumenternas makt över den gröna omställningen, Åttonde miljöhandlingsprogrammet och Kemikaliestrategin för hållbarhet. Detsamma kommer att göras med refit-initiativen om direktiven 2011/65/EU, 2000/53/EU, 2010/75/EU samt batteridirektivet, EU-lagstiftning om hormonstörande ämnen, EU:s djurskyddstrategi (212-2015) och material som kommer i kontakt med livsmedel.

Det pågående förslaget till ändring av industriutsläppsdirektivet kommer att bevakas i syfte att snabbt kunna reagera på ändringar som påverkar Åland och åländska verksamhetsutövare.

Det pågående förslaget till förordning om restaurering av natur har följts av landskapsregeringen och under hösten 2022 lämnade landskapsregeringen på begäran in sina synpunkter skriftligen till riksdagens grundlagsutskott. Framöver kommer landskapsregeringen att fortlöpande följa utvecklingen för att kunna vidta lämpliga åtgärder när förordningen träder i kraft.

Under år 2022 har landskapsregeringen framför allt följt och arbetat med de kommissionsförslag som är viktiga för åländskt vidkommande i Fit for 55-paketet. I paketet vidtar EU en rad åtgärder för att minska unionens nettoutsläpp av växthusgaser med 55% fram till år 2030. Landskapsregeringen har arbetat med kommissionens förslag om ett omarbetat energiprestandadirektiv och ett omarbetat energieffektivitetsdirektiv. Vissa bestämmelser i det förstnämnda direktivförslaget har landskapsregeringen (tillsammans med Finlands riksdag) formellt protesterat mot. Finlands riksdag har lämnat in ett motiverat yttrande till kommissionen med yrkanden om ändringar i förslaget.

Kommissionen inkom med svar på riksdagens yttrande i augusti 2022. Kommissionens förslag om översyn av energiprestandadirektivet har för avsikt att stötta en renoveringsvåg, och föreslår bland annat obligatoriska minimistandarder för energiprestanda i nya och befintliga byggnader. När det gäller kommissionens förslag om ett omarbetat energieffektivitetsdirektiv har landskapsregeringen givit yttranden över förslaget till Finlands riksdag i samband med behandling av statsrådets ståndpunkter i stora utskottet. Direktivförslaget behandlar bestämmelser om energibesparingar och ökad energieffektivitet. Enligt kommissionsförslaget ska den offentliga sektorn föregå med gott exempel och ta täten när det gäller energieffektivitet.

Landskapsregeringen har särskilt utfört påverkansarbete gällande vissa bestämmelser i förslaget att infoga handelssjöfarten i befintligt utsläppshandelssystem och kan konstatera att det arbetet burit frukt. Rådet och parlamentet har enats om att införa en möjlighet till undantag från utsläppshandeln fram till 2030 för sjötransporter mellan en hamn på en medlemsstats fastland och en hamn på en ö med färre än 200 000 invånare som saknar fast förbindelse. Det är upp till medlemsstaterna själva att avgöra om de vill aktivera det här tidsbegränsade undantaget och landskapsregeringen uppmanar Finlands regering att göra det. Landskapsregeringen anser vidare att handel med utsläppsrätter inom handelssjöfart är åländsk behörighet. Åland har lagstiftningsbehörighet såväl avseende miljövård som näringsverksamhet i enlighet med 18 § 10 punkten och 18 § 22 punkten självstyrelselagen. I likhet med utsläppsrätter för luftfarten tillfaller lagstiftningsbehörigheten således Åland. Detsamma gäller även det eventuella inrättandet av det av kommissionen föreslagna separata systemet för handel med utsläppsrätter för vägtransporter och byggnader. Det finns ännu många oklarheter gällande framför allt den framtida administreringen av införlivandet av sjöfarten i nuvarande utsläppshandelssystem och hur förslaget om ett nytt utsläppshandelssystem för vägtransporter och byggnader kommer att implementeras. Landskapsregeringen har även bevakat de tillkomna ö-undantagen i det s.k FuelEU Maritime-förslaget (förslaget handlar om ett gemensamt EU-regelverk som syftar till att öka användningen och produktionen av hållbara bränslen för sjöfarten) samt även kommissionens förordningsförslag om utbyggnad av infrastruktur för alternativa bränslen (för Ålands del handlar förslaget främst om krav om utbyggnad av elbilladdarstationer och av landströmsmöjligheter för fartyg i hamnarna i Eckerö och Mariehamn).

Ur kommissionens arbetsprogram för 2023 är flera av de nya initiativen, refit-initiativen och prioriterade nya förslag inom den europeiska gröna given intressanta för landskapsregeringen såtillvida de kommer att påverka landskapsregeringens arbete med plan- och byggfrågor, miljö, klimat och energi. Noterbart i kommissionens arbetsprogram är att det tydligt prioriterar initiativ som lanserades i Fit for 55-paketet, där kommissionen

föreslår en rad åtgärder för att minska unionens nettoutsläpp av växthusgaser med 55% fram till år 2030.

Landskapsregeringen kommer fortsättningsvis att prioritera bevakningen av Fit for 55-paketet och de delar som rör miljö, sjöfart, vägtrafik, förnybar energi och energiprestanda och -effektivitet i befintliga och nya byggnader. Flera av de lagstiftningsåtgärder som aviserats från kommissionen är inom landskapets lagstiftningsbehörighet, och följderna av paketet för det åländska samhället är troligtvis stora. Landskapsregeringen kommer framförallt att under år 2023 bevaka förhandlingarna i Bryssel kring förslaget att utvidga EU:s nuvarande system för handel med utsläppsrätter till att även omfatta sjötransporter. En intern tjänstemannaarbetsgrupp har tillsatts för att arbeta med behörighetsfrågor och förhandlingarna i Bryssel gällande de förslag i utsläppshandelsdirektivet som särskilt berör Åland.

Generellt kan det konstateras att de förslag som har presenterats genom Fit for 55-paketet och som faller inom åländsk lagstiftningsbehörighet kommer att innebära miljömässiga vinster, men lagstiftningspaketen kommer också att innebära utökade myndighetsuppgifter för landskapsregeringen och underlydande myndigheter och i slutändan även företag och kommuner gällande nya krav relaterade till energi- och byggfrågor. Landskapsregeringen kommer därför aktivt arbeta för att eventuella nya myndighetsuppgifter och eventuell utökad byråkrati hålls på en miniminivå, så att arbetet kan skötas inom landskapets begränsade resursramar. Arbetet med de pågående prioriteringarna och de nya prioriteringarna kommer att bedrivas främst genom kontakt med relevanta ministerier i riket samt genom landskapsregeringens ministerråd i Bryssel.

Landskapsregeringens målsättning är att göra Åland till ett naturligt centrum för hållbar energi i Norden, främst med avstamp i Ålands betydande potential för storskalig havsbaserad vindkraft. Landskapsregeringen följer därför noga med olika EU-initiativ, strategier och stödformer för förnybar energi.

I kommissionens arbetsprogram för 2023 föreslås en reform av den europeiska elmarknaden, bland annat genom att frikoppla el- och gaspriserna. Målet med förslaget är att öka beredskapen för framtida prisvolatilitet, överkomliga elräkningar i framtiden och att hjälpa industrins omställning till att bli fossilfri. Landskapsregeringen följer kommissionens arbete och de förslag som presenteras.

I den gröna given finns också initiativ för att skydda områden med stort värde för den biologiska mångfalden. Det kan till exempel handla om nya krav för skydd av mark- och vattenområden. Landskapsregeringen bevakar dessa frågor och framhåller vikten av att

definitionerna av skyddade områden tar våra lokala förhållanden i beaktande och är förenliga med äganderätten.

Biologisk mångfald är ett prioriterat område för såväl EU som landskapsregeringen och landskapsregeringen har med stor oro noterat att situationen för ejdern är mycket allvarlig. En stor bidragande orsak till ejderns utsatta situation är den stora populationen av havsörnar. Landskapsregeringen har genomfört och uppmuntrat flera försök till åtgärder för att säkra ruvande honors och ejderungars överlevnad, men effekterna har hittills inte varit tillräckliga. Därför kommer landskapsregeringen att under 2023 inleda diskussioner med kommissionen om nya, aktiva åtgärder för att skydda ejdern från havsörnen.

EU:s gröna giv

Ett av EU:s mest prioriterade områden är att genomföra vad man kallar en ny grön giv, enligt vilken EU ska bli världens första klimatneutrala region. Den gröna given har tre huvudsakliga målsättningar: Att det inte ska finnas några nettoutsläpp 2050, att den ekonomiska tillväxten ska frikopplas från resursförbrukningen och att inga människor eller platser ska lämnas utanför.

Landskapsregeringen, som redan arbetar med Utvecklings och hållbarhetsagendan för Åland och stöder EU:s arbete med genomförandet av FN:s Agenda 2030, välkomnar den gröna givens ambitioner. Landskapsregeringen understryker att många av de konkreta åtgärder som kommer att behöva vidtas för att uppfylla ambitionerna i den gröna given kommer att ske på regional nivå i EU. Det är därför viktigt att även regioner med lagstiftningsbehörighet får en viktig roll i utformandet av regelverken som kommer i anslutning till den gröna given.

I samband med den gröna given finns det även anledning att fortsätta lyfta Ålands engagemang för hållbarhet med bland annat Utvecklings och hållbarhetsagendan.

Arbetet med den gröna givens olika delar har gått framåt på EU-nivå under 2022 och flera av de politikområden som berörs i det här meddelandet kan direkt kopplas till den gröna given.

3.3.12 Vägtrafik och trafiksäkerhet

Kommissionen planerar en översyn av trafiksäkerhetspaketet. Målet med förslaget är att göra en översyn av ett paket bestående av tre direktiv kopplat till fordons trafiksäkerhet: direktiv 2014/45/EG om periodisk provning av motorfordons trafiksäkerhet, direktiv 2014/47/EG om vägkontroller av trafiksäkerheten hos nyttofordon samt direktiv

1999/37/EG ändrat genom direktiv 2014/46/EU om registreringsbevis för fordon. De särskilda målen är att säkerställa att moderna elektroniska säkerhetskomponenter, avancerade förarassistanssystem och automatiserade funktioner fungerar under fordonens livstid, att utföra meningsfulla utläppsprovningar under fordonsinspektioner och att förbättra elektronisk lagring och utbyte av relevanta trafiksäkerhetsuppgifter och uppgifter om fordonsidentifiering mellan EU:s medlemsstater samt underlätta digitaliseringen av administrativa handlingar och intyg. Landskapsregeringen följer lagstiftningsprocessen för att hålla sig uppdaterad gällande eventuella kommande behov av förändringar av den åländska lagstiftningen.

3.3.13 Hälso- och sjukvård

EU anser sig ha en viktig roll i att stöda européernas hälsa. EU kommer att fortsätta med att förbättra och främja hälsan inom EU, bekämpa internationella hälsohot, förbättra läkemedel, krisnödvändiga produkter och stärka hälso- och sjukvårdssystem och deras resiliens och resurseffektivitet. Som ett led i detta har kommissionen tagit en ledarroll i kampen mot cancer genom en europeisk plan för bekämpande av cancer vars syfte är att stöda medlemsländerna i deras arbete gällande förebyggande åtgärder, tidig upptäckt, diagnos och behandling samt livskvalitet för cancerpatienter. Landskapsregeringen kommer att värdera de förslag som har lagts fram i EU:s plan mot cancer för att om möjligt införliva dem i den planerade folkhälsostrategin.

Europaparlamentet har ett förslag till förordning gällande ett europeiskt hälsodataområde som ska främja utbyte av och tillgång till olika typer av elektroniska hälsouppgifter. Syftet är att utvidga det elektroniska utbytet av hälsouppgifter i Europa. EU-förordningen gör det obligatoriskt inom EU att ha ett elektroniskt system som gör det möjligt för medborgarna att ha tillgång till hälsodata oberoende vilket medlemsland man befinner sig i. Obligatoriskt blir även att inom det europeiska dataområdet tillhandahålla en enhetlig, tillförlitlig och effektiv ram för användningen av hälsodata för forskning, innovation, beslutsfattande och reglering. I riket finns det nationella Kanta-arkivet och databasen som är planerat att användas vid överföring av elektroniska hälsouppgifter och anslutning till Kanta-tjänster möjliggörs genom att stifta följande lagar; Kunduppgiftslag, lag om elektronisk behandling av kunduppgifter inom social- och hälsovård samt lag om sekundär användning av personuppgifter. Landskapsregeringen avser att färdigställa de lagar som måste stiftas för att uppfylla de obligatoriska kraven i enlighet med den kommande EU-förordningen.

3.3.14 Jämställdhet

Jämställdhetsåtgärder på EU-nivå och på Åland utgörs av jämställdhetsintegrering som strategi för att uppnå målsättningar för jämställdhet. Det innebär att jämställdhet ska

beaktas i alla skeden av beslutsfattandet. Landskapets målsättningar utgörs av sex inriktningar som fastslagits i en jämställdhetsagenda och som inkluderar de olika områdena i EU:s jämställdhetsstrategi 2020–2025. I enlighet med EU:s jämställdhetsstrategi samt Ålands jämställdhetsagenda vidtar landskapsregeringen åtgärder för att undanröja ojämställdhet mellan män och kvinnor och för att främja jämställdhet.

En av målsättningarna med EU-kommissionens jämställdhetsstrategi är att stoppa det könsrelaterade våldet. Landskapsregeringen arbetar under 2023 aktivt med förebyggande av våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Konkreta insatser görs i enlighet med landskapsregeringens "Strategi för nolltolerans mot våld 2020–2030". Den kommitté som inrättades av landskapsregeringen år 2021 för uppföljning av Europarådets konvention för implementering av Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet (Istanbulkonventionen) har fortsatt sitt arbete. Kommittén består av myndighetschefer och representanter för landskapsregeringen.

Under 2022 inleddes en utvärdering av Alternativ till våld – bakgrund, nuläge och utvecklingsmöjligheter. Arbetets resultat ska användas som kunskapsunderlag för att underlätta politiska beslut i arbetet med våldsutövare.

Ett nytt prioriteringsområde inom EU är bekämpande av sexuella övergrepp mot barn samt översyn av direktivet om bekämpande av sexuella övergrepp mot barn. Barn och unga är fortsättningsvis prioriterade i landskapsregeringens jämställdhetsarbete och projektmedel används för att motverka sexuellt våld i skolor och i fritidssektorn. Landskapsregeringen har år 2022 arbetat med att motverka sexuella trakasserier bland barn och unga. Landskapsregeringen följer även med kommissionens nya förslag om ett mer inkluderande och skyddande Europa genom utvidgning av förteckningen över EU-brott till att omfatta hatpropaganda och hatbrott. Till jämställdhetsarbetet hör år 2023 ökad information och mera utbildning om hat, hot och könsbaserat våld på nätet.

År 2022 har landskapsregeringen beställt en rapport från ÅSUB med samlad statistik över skillnader mellan kvinnors och mäns inkomster. Rapporten, tillsammans med årliga lönekartläggningar, tjänar som underlag för arbetet med att undanröja ogrundade löneskillnader på grund av kön mellan kvinnor och män. En åtgärd är stärkt insyn i lönesättningen genom uppföljning av jämställdhetsplaner där lönekartläggningar ska ingå. Uppföljning och stöd till myndigheter, kommuner och skolor på Åland vad gäller jämställdhetsplanering, kommer att äga rum under 2023. Detta arbete följer också de rekommendationer på åtgärder för att förbättra lönejämställdheten i Finland som FN:s kommitté för avskaffande av diskriminering av kvinnor (CEDAW) har gett. I landskapets

utvecklings- och hållbarhetsagenda finns även lika lön med som delmål och i färdplanen för 2023 anges lika lön som åtgärd.

En ökad grad av kvinnors makt och inflytande prioriteras på Åland och är ett mål i Ålands jämställdhetsagenda. Landskapsregeringen har år 2022 tillsatt en parlamentarisk kommitté med syfte att diskutera åtgärder för att uppnå jämställd representation mellan kvinnor och män i Ålands lagting. Arbete för att vidta åtgärder som föreslås av kommittén, bl.a. för att få flera kvinnor att kandidera i lagtings- och kommunalvalen, kommer att utföras under 2023.

3.3.15 Integration

Flyktingmottagande ligger på kommunal nivå på Åland och flyktingmottagandet utgör bara en liten del av invandringen till Åland. Under år 2022 har dock antalet flyktingar ökat mera än normalt på Åland. Efter Rysslands anfallskrig mot Ukraina har antalet personer som söker tillfälligt skydd på Åland ökat och närmare 300 personer har vid slutet av år 2022 registrerats vid den förläggning som öppnade sommaren 2022 på Åland. Förläggningen drivs av Finlands Röda kors och är en filial till förläggningen i Pansio i Åbo.

Ansökan om tillfälligt skydd grundar sig på ett beslut av Europeiska unionens råd och gäller till den 4 mars 2023, varefter rådet kan förlänga det.

Landskapsregeringen ämnar under år 2023 se över hur kommunerna kan stödas i sina lagstadgade uppgifter gällande integration, samt hur tillgång till och koordinering av information för invandrare och flyktingar i kommunerna kan utvecklas. Målet är att landskapsregeringen år 2023 ansöker eller är part i en ansökan om AMIF-projekt (EU:s fond för asyl, migration och integration) för att främja delaktigheten hos inflyttade bland annat genom insatser för ökad sysselsättning. År 2023 är målsättningen att utveckla informationen om lagtings- och kommunalvalet för inflyttade. Syftet är att öka valdeltagande hos en grupp som är underrepresenterad bland väljarna.

År 2022 har landskapsregeringen fört diskussioner med riket om de ändringar i integrationslagstiftningen som föreslagits under året och som planeras träda i kraft år 2023. År 2023 kommer landskapsregeringens program för integrationsfrämjande att uppdateras för att gå i linje med EU:s och det nationella AMIF-programmet samt med ett förtydligande kring hur kommunerna och KST valt att fördela sina ansvarsområden. En uppdatering av den åländska lagstiftningen i samklang med de finländska uppdateringarna kommer att ses över.

Landskapsregeringen arbetar för att motverka rasism och diskriminering på grund av ras eller etniskt ursprung i enlighet med kommissionens handlingsplan. En ny diskrimineringslag träder i kraft år 2023 med tydligare krav på myndigheter, arbetsgivare och utbildningsanordnare att arbeta förebyggande mot diskriminering. Förändringen innebär bland annat att lika behandling måste främjas och att diskrimineringslagen blir bredare.

3.4 Landskapsregeringens prioriteringar 2023

Nedan finns en tabell över de kommissionsinitiativ som landskapsregeringen prioriterar i kommissionens arbetsprogram för 2023. Landskapsregeringen kommer att följa dessa initiativ och vid behov diarieföra dem.

Nya initiativ	
En europeisk grön giv	
Elmarknaden	Översyn av EU:s regler för den inre elmarknaden (lagstiftning inkl. konsekvensbedömning, artikel 194 FEUF, 1 kv. 2023)
Hållbara transporter	Initiativ för grönare fordonsparker (lagstiftning och andra åtgärder, 3 kv. 2023)
Hållbara livsmedelssystem	Rättslig ram för hållbara livsmedelssystem (lagstiftning inkl. konsekvensbedömning, 3 kv. 2023)
Minskning av avfall	Översyn av regler om livsmedelsavfall och textilier i EU:s ramdirektiv om avfall (lagstiftning inkl. konsekvensbedömning, artiklarna 191 och 192 FEUF, 2 kv. 2023)
Djurskydd	Djurskydd – översyn av EU-lagstiftningen (lagstiftning inkl. konsekvensbedömning, artiklarna 43 och 114 FEUF, 3 kv. 2023)
Frisk mark	Initiativ om skydd, hållbar förvaltning och återställning av mark i EU (lagstiftning inkl. konsekvensbedömning, artikel 192.1 FEUF, 2 kv. 2023)

En ekonomi för människor	
Företagsbeskattning	Näringslivet i Europa: regler om inkomstskatt (Business in Europe Framework for Income Taxation, Befit) (lagstiftning inkl. konsekvensbedömning, artikel 115 FEUF, 3 kv. 2023)
Refit-initiativ	
En europeisk grön giv	
Översyn av trafiksäkerhetspaketet	Översynen av det här paketet, som aviserades i strategin för hållbar och smart mobilitet för att säkerställa att fordon under hela livscykeln uppfyller utsläpps- och säkerhetsnormer (åtgärd 7), innebär en översyn av tre direktiv: direktiv 2014/45/EG om periodisk provning av motorfordons trafiksäkerhet, direktiv 2014/47/EG om vägkontroller av trafiksäkerheten hos nyttfordon samt direktiv 1999/37/EG ändrat genom direktiv 2014/46/EU om registreringsbevis för fordon. De särskilda målen är att säkerställa att moderna elektroniska säkerhetskomponenter, avancerade förarassistanssystem och automatiserade funktioner fungerar under fordonens livstid, att utföra meningsfulla utsläppsprovningar under fordonsinspektioner och att förbättra elektronisk lagring och utbyte av relevanta trafiksäkerhetsuppgifter och uppgifter om fordonsidentifiering mellan EU:s medlemsstater samt underlätta digitaliseringen av administrativa handlingar och intyg (lagstiftning inkl. konsekvensbedömning, artikel 91 FEUF, 3 kv. 2023).

Ett Europa rustat för den digitala tidsåldern	
Översyn av förordningen om märkning av textilier	Kommissionen avser att se över förordningen om märkning av textilier för att införa specifikationer för fysisk och digital märkning av textilier, inbegripet av hållbarhet och cirkularitet enligt kraven i förslaget till förordning om ekodesign för hållbara produkter (lagstiftning inkl. konsekvensbedömning, artikel 114 FEUF, 4 kv. 2023).
Prioriterade pågående förslag	
En europeisk grön giv	
Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING om fastställande av harmoniserade villkor för saluföring av byggprodukter, om ändring av förordning (EU) 2019/1020 och om upphävande av förordning (EU) 305/2011	COM(2022) 144 final 2022/0094 (COD) 30.3.2022
Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING om restaurering av natur	COM(2022) 304 final 2022/0195 (COD) 22.6.2022
Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING om upprättande av en ram för att fastställa krav på ekodesign för hållbara produkter och om upphävande av direktiv 2009/125/EG	COM(2022) 142 final 2022/0095 (COD) 30.3.2022
Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV om ändring av direktiv 2010/40/EU om ett ramverk för införande av intelligenta transportsystem på	COM(2021) 813 final 2021/0419 (COD) 14.12.2021

vägtransportområdet och för gränssnitt mot andra transportslag	
Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING om unionens riktlinjer för utbyggnad av det transeuropeiska transportnätet, om ändring av förordning (EU) 2021/1153 och förordning (EU) nr 913/2010 och om upphävande av förordning (EU) nr 1315/2013	COM(2021) 812 final 2021/0420 (COD) 14.12.2021
Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV om gemensamma regler för de inre marknaderna för förnybar gas, naturgas och vätgas	COM(2021) 803 final 2021/0425 (COD) 15.12.2021
Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV om byggnaders energiprestanda (omarbetning)	COM(2021) 802 final 2021/0426 (COD) 15.12.2021
Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING om användning av förnybara och koldioxidsnåla bränslen för sjötransport och om ändring av direktiv 2009/16/EG	COM(2021) 562 final 2021/0210 (COD) 14.7.2021
Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING om utbyggnad av infrastruktur för alternativa bränslen och om upphävande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/94/EU	COM(2021) 559 final 2021/0223 (COD) 14.7.2021
Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV om energieffektivitet (omarbetning)	COM(2021) 558 final 2021/0203 (COD) 14.7.2021
Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV om ändring av Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/2001, Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1999 och Europaparlamentets och rådets direktiv 98/70/EG vad gäller	COM(2021) 557 final 2021/0218 (COD) 14.7.2021

främjande av energi från förnybara energikällor och om upphävande av rådets direktiv (EU) 2015/652	
Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING om ändring av förordning (EU) 2018/842 om medlemsstaternas bindande årliga minskningar av växthusgasutsläpp under perioden 2021–2030 som bidrar till klimatåtgärder för att fullgöra åtagandena enligt Parisavtalet	COM(2021) 555 final 2021/0200 (COD) 14.7.2021
Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV om ändring av direktiv 2003/87/EG om ett system för handel med utsläppsrätter för växthusgaser inom unionen, beslut (EU) 2015/1814 om upprättande och användning av en reserv för marknadsstabilitet för unionens utsläppshandelssystem och förordning (EU) 2015/757	COM(2021) 551 final 2021/0211 (COD) 14.7.2021
Förslag till RÅDETS DIREKTIV om en omstrukturering av unionsramen för beskattning av energiprodukter och elektricitet	COM(2021) 563 final 2021/0213 (CNS) 14.7.2021
Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING om ändring av rådets förordning (EG) nr 1224/2009, och om ändring av rådets förordningar (EG) nr 768/2005, (EG) nr 1967/2006 och (EG) nr 1005/2008 och Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/1139 vad gäller fiskerikontroll	COM(2018) 368 final 2018/0193 (COD) 30.5.2018
Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV om ändring av Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/75/EU av den 24 november 2010 om industriutsläpp	COM(2022) 156 final 2022/0104 (COD) 5.4.2022

(samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar) och rådets direktiv 1999/31/EG av den 26 april 1999 om deponering av avfall	
Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING om fluorerade växthusgaser, om ändring av direktiv (EU) 2019/1937 och om upphävande av förordning (EU) nr 517/2014	COM(2022) 150 final 2022/0099 (COD) 5.4.2022
En ekonomi för människor	
Förslag till RÅDETS DIREKTIV om säkerställande av en global minimiskattenivå för multinationella företagsgrupper i unionen	COM(2021) 823 final 2021/0433 (CNS) 22.12.2021
En ny satsning på demokrati i Europa	
Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING om allmän produktsäkerhet, ändring av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1025/2012 och om upphävande av rådets direktiv 87/357/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/95/EG	COM(2021) 346 final 2021/0170 (COD) 30.6.2021

4. Övriga externa samarbeten

4.1 Sjöfart och IMO

Inom sjöfartsområdet är det IMO (International Maritime Organization, ett mellanstatligt FN-organ med 174 stater som medlemmar och tre associerade medlemmar) som beslutar om regler kring säkerhet, utbildning och miljö för sjöfarten som verkar på en global marknad. Finland är medlem och Åland kan delta i beredningen av positioner och i den finländska delegationen vid möten. EU har i ökande utsträckning initierat liknande och kompletterande lagstiftning inom sjöfartsområdet. I den mån det är relevant med EU-lagstiftning är det viktigt att föra fram samma positioner i de bägge organen. Hållbar

sjöfart, att stöda en hållbar maritim utveckling och kopplingen till FN:s 17 hållbara utvecklingsmål är i fokus de kommande åren.

Landskapsregeringen har under året börjat utreda ett associerat medlemskap i IMO.

4.2 HELCOM

HELCOM (Helsingforskommissionen) är det förvaltande organet för Konventionen om skydd av den marina miljön i Östersjöområdet. De avtalslutande parterna är de länder som angränsar till Östersjön samt EU. HELCOM antog 2007 Baltic Sea Action Plan (BSAP), vilket är ett gemensamt program för att återställa en god ekologisk status i Östersjön. HELCOM:s status stärktes ytterligare år 2008 när EU antog ett ramdirektiv om en marin strategi och samtidigt slog fast att samarbetsorganet ska användas för att uppnå direktivets målsättningar.

Landskapsregeringen har sedan 2018 varit aktiv i HELCOM:s arbetsgrupp för riktlinjer för hållbara odlingstekniker och -metoder. Landskapsregeringen avser att följa det fortsatta arbetet inom HELCOM vid behov och i den mån resurserna tillåter.

4.3 Samarbete inom havsplanering och marin miljö

EU-projektet eMSP NBSR fortsatte under år 2022 och pågår ännu under år 2023. Projektet stöder en ekosystembaserad förvaltning av havsområden med inriktning på hållbar blå ekonomi, klimatåtgärder och långsiktigt hållbart naturskydd, samt utökad samarbete och samordning mellan EU:s medlemsstater inför den kommande revideringen av våra havsplaner.

Landskapsregeringens arbete med åtgärder enligt havsmiljödirektivet (den marina strategin) och art- och habitatdirektiven samverkar i syfte att uppnå frisk undervattensnatur och hälsosamma fiskbestånd samt en integrerad vatten- och havsförvaltning mot föroreningar i vatten. Under år 2022 har samarbete och internationella möten hållits med Sverige och Finland kopplat till rapportering av vattendirektivet och havsmiljödirektivet (den marina strategin). Samarbete och nordiska möten har hållits kopplat till vattenstatus, övervakning, åtgärder och undantag. En gemensam databas med Finland diskuteras.

Landskapsregeringen avser att arbeta och samarbeta internationellt genom att delta i åtminstone ett nytt Central Baltic-projekt för perioden 2022–2027, likaså ska möjligheterna för projekt inriktade på cirkulär ekonomi med fokus på dricksvatten- och VA-frågor undersökas.

4.4 Miljösamarbete

Landskapsregeringen deltar i den nationella hotbedömningen av arter och biotoper som internationellt koordineras av den Internationella naturvårdsunionen IUCN. På nationell nivå deltar landskapsregeringen även i en styrgrupp för utvecklingen av en bevarandestrategi för odlingsväxternas vilda släktingar (CWR) med koppling till IUCN. Landskapsregeringen deltar även i den nationella genresursnämnden som dels har koppling till NordGen, dels arbetar med frågor som är relaterade till lagstiftningen inom EU om genresurser och bevarande av odlingsväxternas vilda släktingar. Detta arbete koordineras i slutändan av The Commission on Genetic Resources for Food and Agriculture (CGRFA).

4.5 Finlands kommission för hållbar utveckling

Finlands kommission för hållbar utveckling, som leds av statsministern, består av representanter för riksdagen, regeringen, statsförvaltningen, vetenskap/forskning, kommuner/regioner, civilsamhället, näringslivet och fackförbunden. Kommissionen främjar samarbete för att målen för hållbar utveckling ska uppnås och strävar efter att förankra de strategiska målen i den nationella politiken, statsförvaltningen och brett i samhället. Landskapsregeringen är medlem i kommissionen och representeras av lantrådet, medan utvecklings- och hållbarhetsrådets huvudsekreterare är suppleant. Landskapsregeringen samarbetar med kommissionens generalsekretariat, som är placerat vid statsrådets kansli.

På uppdrag av regeringen har kommissionen arbetat fram en nationell strategi på medellång sikt för de åtgärder som Finland ska vidta för att uppnå målen i Agenda 2030. Strategin godkändes i mars 2022, landskapsregeringen understödde godkännandet. Strategins kärna består av sex förändringsområden som till stor del har identifierats med hjälp av de mål och delmål i Agenda 2030 som Finland ännu inte har uppnått eller där den senaste utvecklingen ger anledning till oro. Strategin fastslår att det behövs betydande samhälleliga förändringar på systemnivå och i tankesätt. Det behövs ett kulturellt språng mot ett samhälle med mer hållbarhet i fråga om konsumtion, aktiviteter och levnadssätt. Under år 2023 fortsätter strategins implementering.

Kommissionens nytiträdde generalsekreterare besökte Åland, i syfte att bekanta sig med utvecklings- och hållbarhetsagendan och bärkraft-nätverket, i samband med ReGeneration-veckan i augusti 2022. Åland inbjöds därefter att presentera bärkraft-arbetet för kommissionens alla medlemmar vid kommissionens ordinarie möte i Helsingfors i september 2022.

4.6 Clean Energy for EU Islands

Sekretariatet för ren energi för EU-öarna är ett initiativ på uppdrag av EU-kommissionen som syftar till att katalysera omställningen av ren energi på EU-öarna. Parisavtalet erkänner att öarna är särskilt utsatta för klimatförändringar och överberoende av fossila bränslen och energiimport. Många av Europas 2400 öar är små isolerade system och små marknader. Dessa öar har dock potential att vara föregångare i omställningen av ren energi genom att anta ny teknik och implementera innovativa lösningar. EU-kommissionen agerar för att utveckla och stödja den rena energipotentialen i europeiska ö-samhällen från Åland till Azorerna. Landskapsregeringen ingår i det officiella initiativet från EU-kommissionen som stöder omställningen av ren energi på EU:s öar och deltar i olika program som lanseras. Landskapsregeringen deltog under verksamhetsåret 2022 i Clean Energy for EU Islands Forum på Rhodos och informerade forumet om Ålands särställning och satsningar på grön energi. Under verksamhetsåret 2023 kommer landskapsregeringen att bevaka arbetet i Clean Energy for EU Islands och inhämta nyttig information till Åland då det erbjuds.

4.7 Regions4

Regions4 är ett organ som för fram självstyrda regioners röst i bland annat FN och EU när det gäller frågor om hållbar utveckling, klimatkrisen och biologisk mångfald. Nätverket grundades år 2002 och består idag av 41 regionala regeringar från 21 olika stater runtom i världen. Medlemmarna i Regions4 har möjlighet att delta i relevanta internationella evenemang samt följa globala förhandlingar och påverka beslutsprocesserna i samband med internationella toppmöten som klimat och biodiversitets COP (*Conference of the Parties*) och HLPF (*United Nations High-level Political Forum on Sustainable Development*). Landskapsregeringen deltar i arbetet inom Regions4 sedan år 2019.

Under år 2022 har Åland skapat starkare band till Regions4 genom att etablera kontaktpersoner för nätverkets fokusområden klimat och biodiversitet. Landskapsregeringen har undertecknat Edinburgh-deklarationen, ett initiativ styrt av Skottlands regering med syfte att lyfta subnationella myndigheters roll i det kommande globala biodiversitetsramverket. Åland har också gått med i den nyetablerade plattformen RegionsWithNature vars syfte är att stöda regioners förverkligande av det globala biodiversitetsramverket genom kunskapsutbyte samt tillgång till verktyg och resurser.

I augusti 2022 besökte Regions4s medlemskoordinator Åland i samband med ReGeneration-veckan i syfte att presentera Regions4 och ta del av Ålands

hållbarhetsarbete. I oktober deltog Utveckling- och Hållbarhetsrådets huvudsekreterare i *Regional Forum for Sustainable Development* arrangerat av Lombardiet i Milano.

Under år 2023 utreds möjligheten för Åland att ta del av Regions4:s klimatprogram RegionsAdapt och Regions Race to Resilience, samt på andra sätt ytterligare stärka samarbetet.

4.8 Central Baltic

Interreg Central Baltic Programme 2021–2027 är ett av EU:s gränsöverskridande samarbetsprogram för regioner som finansieras av ERUF (Europeiska regionala utvecklingsfonden). Samarbetsprogrammet omfattar mellersta Östersjöregionen med en befolkning på nästan 11 miljoner och 27 regioner. Området omfattar Estland, södra Finland med Åland, östra Sverige och nästan hela Lettland. 118 miljoner euro är reserverade för gränsöverskridande projekt och projektansökningar lämnas in vid specifika utlysningar. Den första utlysningen genomfördes under år 2022 och fem projektansökningar med åländska organisationer lämnades in. Totalt lämnades det in 82 projektansökningar vid första utlysningen. I december år 2022 bestäms vilka projekt som får finansiering. Under år 2023 planeras två utlysningar; en utlysning under våren för små och vanliga projekt samt en utlysning under hösten för små projekt.

EU-finansieringen utgör 80% av godkänd budget och landskapsregeringen kan bevilja offentlig medfinansiering till åländska organisationer som avser söka finansiering ur programmet. Offentlig medfinansiering från landskapsregeringen beviljas inte till landskapsmyndigheter som har egna budgetanslag i landskapsregeringens årliga budget. Projektfinansiering inom programperioden 2021–2027 är möjlig inom följande sju program mål:

- **Innovativ affärsutveckling**
 - Mer export för små- och medelstora företag
 - Fler nya företag som skalas upp
- **Förbättrad miljö och resursanvändning**
 - Gemensamma lösningar för cirkulär ekonomi
 - Förbättrad kust och marin miljö
 - Minskade koldioxidutsläpp
- **Förbättrade anställningsmöjligheter**
 - Förbättrade anställningsmöjligheter på arbetsmarknaden
- **Förbättrade offentliga tjänster**
 - Förbättrade offentliga tjänster och lösningar

Kännetecknande för Central Baltic-projekt är fokus på regional utveckling, konkreta resultat och ett tydligt mervärde i samarbetet över gränserna. Projekten ska åtminstone

ha partners från två länder inom området. Projektsamarbete enbart mellan Åland-Finland är inte stödberättigat. Möjliga samarbetsorganisationer är offentliga organisationer, icke-statliga organisationer och privata aktörer beroende på relevans för projektgenomförandet.

År 2022 avslutades de sista projekten inom Central Baltic Programme 2014–2020. En fotoutställning ordnades i alla medlemsstaters huvudstäder samt Mariehamn och Åbo för att uppmärksamma 22 projekt som genomförts under programperioden. Totalt finansierades 137 gränsöverskridandeprojekt inom programperioden. I Central Baltics databas⁴ finns samtliga godkända projekt för programperioden 2014–2020 samlade. Landskapsregeringen är värdorganisation för en Contact Point, vars roll är att vara informatör, ambassadör och nätverkare för programmet på Åland. På Contact Point Åland finns en heltidsanställd informatör som arbetar med att sprida information om programmet och dess finansieringsmöjligheter samt underlätta för att hitta potentiella projektpartners.

4.9 Samarbete om associerat medlemskap i WHO

Landskapsregeringen diskuterar med social- och hälsovårdsministeriet möjligheten för Åland att bli associerad medlem av WHO. Som ett led i detta deltog landskapsläkaren i WHO:s regionkommitténs möte i Tel Aviv i september 2022.

4.10 Utbildningssamarbete

Landskapsregeringen samarbetar aktivt inom utbildningsområdet med myndigheter i Sverige och i Finland. Landskapsregeringen upprätthåller en regelbunden kontakt med Universitets- och högskolerådet (UHR) i Sverige för att följa förändringar i regelverket för tillträde till högre utbildning.

Deltagare från olika skolnivåer på Åland deltar i ett forsknings- och utvecklingsarbete inom det svenska forskningsinstitutet Ifous i syfte att utveckla distansundervisningen. Landskapsregeringen koordinerar de åländska deltagarnas medverkan.

4.11 UNESCO

Den 9 november 2021 beslöt UNESCO:s generalförsamling i Paris att välkomna Åland som associerad medlem i UNESCO. Ålands engagemang i UNESCO bygger i grunden på fred, demokrati och hållbar utveckling. Under år 2022 har landskapsregeringen tillsatt en Unesco-kommitté som motsvarar en nationalkommission med sju medlemmar inklusive

⁴ <http://database.centralbaltic.eu>

ordförande. Ålands nationalkommission blev den 200:e i ordningen inom UNESCO. Kommittén har till uppgift att utarbeta ett förslag till Unesco-strategi för Åland, vilken beräknas stå klar under 2023, samt bistå landskapsregeringen i arbetet med UNESCO.

Under hösten 2022 stod Åland tillsammans med undervisning- och kulturministeriet värd för det nordiska UNESCO-mötet där ett 70-tal nordiska kollegor vistades på Åland i dagarna tre.

Vidare har Åland deltagit i nordiska nätverksmöten som berör konventionen om kulurarvsbrott och illegal handel med kulturföremål som anordnades av Riksantikvarieämbetet i Stockholm, den 3–4 oktober. Nästa möte kommer att förläggas på Åland.

Åland har genom sitt medlemskap i UNESCO blivit ny medlem i det nordiska nätverksmötet för arbetet med Haag-konventionen och dess andra protokoll. Nätverket följer upp implementering av Haag-konventionen där Åland ska följa upp konventionen med nödvändiga åtgärder, bl.a utreda märkning av Blue Shield emblemet.

UNESCO upptog 2021 den nordiska klinkbåtstraditionen på den representativa listan över mänsklighetens immateriella kulturarv som nominerats av Åland tillsammans med Finland, Sverige, Danmark, Färöarna Island och Norge. Det var första gången UNESCO fick en gemensam nordisk nominering. Det säkrar synligheten och ökar kunskapen hur man bygger, vårdar och seglar dessa klinkbåtar som varit och är ett mycket viktigt kulturarv för Åland. Åland arbetar nu också aktivt vidare för att få Rederiaktiebolaget Gustaf Eriksons arkiv med i Världsmminnesprogrammet (Memory of the World) under 2023.

4.12 Regions for EU Recovery

Regions 4EU Recovery är ett samarbete som initierades för att i linje med subsidiaritetsprincipen lyfta europeiska regioners roll som viktiga aktörer i EU:s återhämtningsarbete efter pandemin. Nätverket arbetade från början för att belysa regioners erfarenhet och förmåga när det kommer till att hantera EU-fonder och -program samt för att få EU:s institutioner att inse mervärdet i att inkludera regionerna i beslutsprocessen.

Landskapsregeringen blev en del av nätverket i november 2020 och det är främst landskapsregeringens ministerråd i Bryssel som fört landskapsregeringens talan. Andra deltagande regioner är bland annat Katalonien, Baden-Württemberg, Flandern, Wielkopolska, Baskien, Auvergne-Rhône-Alpes, Occitania, Koprivnica-Krizevci,

Medjimurje, Varazdin, Hesse, Emilia-Romagna, Bayern, Nouvelle-Aquitaine, Valencia, Vallonien och Lazio.

Under år 2022 har nätverket fortsatt följa upp arbetet med EU:s återhämtningsfond och tryckt på för att regioner ska involveras i en högre utsträckning i utformandet av nationella återhämtningsplaner. Nätverket har även fungerat som ett forum för att dela med sig av erfarenheter kring regionala återhämtningsplaner och hantering av EU-medel.

Även om Åland har goda erfarenheter kring just återhämtningsfonden har landskapsregeringen sett ett mervärde i att ställa sig bakom principen om att regioner och autonomier borde involveras aktivt redan på EU-nivå när liknande instrument tas fram. Landskapsregeringen ser även att nätverket kan komma att aktiveras framöver när andra frågor kommer upp som rör subsidiaritetsprincipen eller regioner och autonomiers roll i EU-samarbetet.

4.13 RLEG

RLEG är ett nygammalt initiativ som samlar regioner och autonomier med lagstiftningsbehörighet i EU. Totalt 16 regioner och autonomier, inklusive Åland, har under året varit medlemmar i initiativet. Övriga är Baleriska öarna, Baskien, Kärnten, Katalonien, Flandern, Niederösterreich, Madeira, Piemonte, Salzburg, Tyrolen, Oberösterreich, Valencia, Vorarlberg samt Korsika som observatör. Åland har tillsammans med tre andra regioner varit med i ledningsgruppen för initiativet och landskapsregeringens ministerråd i Bryssel har representerat Åland i arbetet.

RLEG arbetar för att stärka flernivåstyret i EU och delar övertygelsen att regionala och lokala myndigheter behöver spela en fundamental roll i EU för att unionen ska kunna fungera effektivt och vara demokratiskt.

Under år 2022 har RLEG fortsatt arbeta gemensamt för att bevaka hur arbetet kring konferensen om EU:s framtid fortskrider. Även om resultatet från konferensen inte är speciellt stort ännu så finns det en samsyn om att RLEG behöver vara förberedda och redo att komma med ett gemensamt initiativ om att inkludera en ny, formell status för lagstiftande regioner i EU:s grundfördrag när en fördragsändring blir aktuell nästa gång.

Under året har även planer på ett högnivåmöte för 2023, där den politiska ledningen för autonomierna och de lagstiftande regionerna ska mötas, konkretiserats. Mötet kommer att vara ett viktigt steg i att formalisera samarbetet och där kommer en gemensam deklaration om vad medlemmarna vill uppnå att skrivas under. Åland kommer att ha en aktiv roll i utformandet av den deklarationen.

Landskapsregeringen ser RLEG som ett viktigt samarbetsorgan och kommer att fortsätta att vara aktiva i samarbetet. Det är en styrka för Åland att kunna föra fram sina ståndpunkter gemensamt med andra lagstiftande regioner till EU:s institutioner.

5. Avslutning

De demokratiska värderingarna är under stor press över hela världen. Till och med inom traditionellt sett stabila demokratier förekommer idag anti-demokratiska tendenser som väcker djup oro inför framtiden. Inte ens inom den Europeiska unionen står rättsstatsprincipen stadigt i samtliga medlemsstater. I kombination med att ett antal auktoritärt styrda länder även kännetecknas av extremt våldsbejakande regimer, både i förhållande till sin egen befolkning och suveräna grannar, framstår det geopolitiska läget som oerhört spänningsfyllt.

Det oaktat att det är ytterst värdefullt att Åland utgör en del av den nordiska familjen, vars demokratiindex över lag är världsledande, förutsätter Ålands särställning alltid ett fortgående intresse- och utvecklingsarbete. I denna redogörelse lyfts åter avsaknaden av en egen plats i Europaparlamentet fram som ett påtagligt demokratiunderskott i det åländska systemet. Att ålänningarna i motsatts till andra jämförbara territorier, saknar representation inom EU-organens politiska del, medför att EU-medlemskapet för Ålands del fortsättningsvis kännetecknas av brist på legitimitet.

Till kategorin utveckling på den internationella arenan hör inte minst den långsiktiga målsättningen att för Ålands del återupprätta den klagorätt som ingick som en central del i Ålandsfrågans lösning 1921. Den av president Halonen ledda Ålandskommittén 2013 konstaterade för sin del i sitt slutbetänkande följande rörande frågan om internationella garantier:

"Det materiella innehållet i fördragen saknar dessvärre direkt relevans när det gäller ett sådant språk- och nationalitetsskydd som nu är i fråga. Det finns därför inte någon befintlig organisation som direkt skulle kunna ta emot uppgiften att handlägga klagomål som gäller de folkrättsliga garantierna för Åland. Enligt kommittén är det möjligt att återkomma till frågan om någon internationell organisation får sådana uppgifter."

Utgående från ovan nämnda citat formulerades i regeringen Thörnroos följande målsättning:

"På basen av Ålandskommitténs betänkande utreds frågan om vilken internationell organisation som kunde fungera som mottagare av den klagorätt som ålänningarna besitter i enlighet med Ålandsöverenskommelsen och Finlands övriga internationella förpliktelser."

Efter inledande kartläggning av de utmaningar som ett återställande av klagorättsmekanismen aktualiserar, avser landskapsregeringen att under 2023 verka för fördjupad forskning kring ämnet territoriella autonomiers internationella rättskapacitet. Sistnämnda projekt torde även röna stort intresse för våra samarbetspartners inom organisationen RLEG och kan därmed ytterligare förstärka Ålands roll inom nätverket.

Bilaga till landskapsregeringens externpolitiska meddelande nr 3/2022-2023

Landskapets arbete med EU-ärenden år 2022

I den här bilagan sammanfattas landskapsregeringens arbete med EU-ärenden under år 2022

Innehåll

Landskapets arbete med EU-ärenden år 2022.....	1
Beredning av EU-lagstiftning inom landskapet.....	2
Tabell 1. Beredningen av kommissionsinitiativ	2
Tabell 2: Landskapsregeringens samrådsärenden med Ålands lagting	2
Tabell 3: Landskapsregeringens informationsärenden med Ålands lagting	3
Tabell 4: Fördelning enhetsvis av diariet förda kommissionsinitiativ	3
Genomförande av EU-lagstiftning inom landskapet	4
Genomförande av EU-direktiv i landskapet.....	4
Tabell 5: Antal direktiv som antagits per år	4
Överträdelseförfaranden och EU-domstolsärenden	5
Tabell 6: Formella underrättelser inledda mot Finland	5
Tabell 7: Fördelning områdesvis av försenade notifieringar som lett till formella underrättelser inom landskapets behörighet.....	5
Tabell 8: Motiverade yttranden	6
Tabell 9: Talan i EU-domstolen.....	6

Beredning av EU-lagstiftning inom landskapet

Inom EU har kommissionen ensamrätt på att initiera nya lagstiftningsakter. Kommissionsinitiativen (även kallade kommissionsförslag) innefattar dock även annat än initiativ till lagstiftning, till exempel olika typer av meddelanden samt grön- och vitböcker. Således är det långt ifrån alla initiativ som föranleder beredning vid landskapsregeringen.

Tabell 1. Beredningen av kommissionsinitiativ

	2022	2021	2020	2019
Deltagande i kommissionens konsultationer	-	-	2 st	1 st
Inkomna kommissionsinitiativ	658 st	772 st	769 st	584 st
Diarieförda kommissionsinitiativ	7 st	-	3 st	7 st
Samrådsärende	1 st	-	1 st	-
Informationsärende	6 st	-	2 st	1 st
Diarieförda kommissionsinitiativ som inte förts som samråds- eller informationsärende till lagtinget	-	-	-	7 st

Landskapsregeringen erhåller alla nya kommissionsinitiativ via kommissionens eTrustEx-meddelandetjänst. De kommissionsinitiativ som är av särskilt intresse för landskapet diarieförs och bereds. Enheten för rättsliga och internationella frågor sköter koordineringen av kommissionsinitiativen, medan de sakkunniga tjänstemännen vid avdelningarna bereder och föredrar ärendena för den minister till vars ansvarsområde ärendet hör.

Tabell 2: Landskapsregeringens samrådsärenden med Ålands lagting

Utskott	2022	2021	2020	2019
Lag- och kulturutskottet	-	-	-	-
Finans- och näringsutskottet	-	-	-	-
Social- och miljöutskottet	1 st	-	-	-
Justeringsutskottet	-	-	-	-
Kansli Kommissionen	-	-	-	-
Självstyrelsepolitiska nämnden	-	-	1 st	-
Totalt	1 st	-	1 st	-

Tabell 3: Landskapsregeringens informationsärenden med Ålands lagting

Utskott	2022	2021	2020	2019
Lag- och kulturutskottet	-	-	-	-
Finans- och näringsutskottet	2 st	-	-	-
Social- och miljöutskottet	4 st	-	2 st	-
Justeringsutskottet	-	-	-	-
Kansli Kommissionen	-	-	-	-
Självstyrelsepolitiska nämnden	-	-	-	-
Totalt	6 st	-	2 st	-

Tabell 4: Fördelning enhetsvis av diarieförda kommissionsinitiativ

	2022	2021	2020	2019
Regeringskansliet				
Enheten för rättsliga och internationella frågor	-	-	1 st	-
Finansavdelningen	1 st	-	-	-
Social- och miljöavdelningen				
Miljöbyrån	3 st	-	2 st	-
Näringsavdelningen				
Allmänna byrån	-	-	-	5 st
Jordbruksbyrån	-	-	-	1 st
Fiskeribyran	-	-	-	1 st
Utbildnings och kulturavdelningen	-	-	-	-
Infrastrukturavdelning	3 st	-	-	-
Totalt	7 st	0 st	3 st	7 st

Genomförande av EU-lagstiftning inom landskapet

Genomförande av EU-direktiv i landskapet

De bindande rättsakter som antas inom EU utgörs av förordningar, beslut och direktiv. Förordningar och beslut är direkt tillämpliga, vilket innebär att de som sådana binder landskapets myndigheter och kräver inte särskilda genomförandeåtgärder. Direktiv däremot är bindande med avseende på det resultat som ska uppnås, och kräver således genomförandeåtgärder. Ur tabellen nedan framgår hur många direktiv som antagits inom EU under de senaste fem åren.

Tabell 5: Antal direktiv som antagits per år

	2022	2021	2020	2019	2018
Direktiv	41 st	30 st	29 st	67 st	42 st
Direktiven fördelade inom landskapsregeringen					
Regeringskansliet					
Enheten för rättsliga och internationella frågor	3 st	2 st	1 st	18 st	5 st
Personal- och kommunikationsenheten	1 st	-	1 st	6 st	-
Stabsenheten	1 st				
Digitaliseringsenheten	1 st				
Finansavdelningen					
Allmänna byrån	6 st	8 st	8 st	11 st	6 st
Avtals- och pensionsbyrån	1 st	-	-	2 st	2 st
Social- och miljöavdelningen					
Socialvårdsbyrån	1 st	1 st	1 st	1 st	-
Hälso- och sjukvårdsbyrån	2 st	-	-	-	-
Miljöbyrån	14 st	7 st	11 st	18 st	13 st
Utbildnings- och kulturavdelningen					
Utbildningsbyrån	2 st	2 st	1 st	2 st	2 st
Näringsavdelningen					
Jordbruksbyrån	4 st	5 st	3 st	6 st	5 st
Infrastrukturavdelningen					
Allmänna byrån	5 st	5 st	3 st	3 st	9 st
Totalt	41 st	30 st	29 st	67 st	42 st

Direktiv innehåller en tidsfrist inom vilken medlemsstaterna ska genomföra direktivet och anta sådana lagstiftningsåtgärder som krävs för att uppnå direktivets bestämmelser. Ofta är denna tidsfrist två år. Medlemsstaterna ska informera kommissionen om de nationella bestämmelser som antagits i syfte att genomföra direktivet. Via utrikesministeriet meddelar (notifierar) landskapsregeringen kommissionen hur direktiven har genomförts i landskapet.

Överträdelseförfaranden och EU-domstolsärenden

Kommissionen följer upp att medlemsstaterna tillämpar EU-rätten korrekt, och kan vidta åtgärder om en medlemsstat inte korrekt eller inom utsatt tid införlivar EU:s direktiv i sin nationella lagstiftning, om en medlemsstat inte informerar kommissionen om de åtgärder som vidtagits, eller om en medlemsstat på något sätt misstänks bryta mot EU-lagstiftningen. Om kommissionen anser att en medlemsstat brustit i tillämpningen av EU-rätten på något av ovanstående sätt kan kommissionen inleda ett överträdelseförfarande. De formella stegen i överträdelseförfarandet är formell underrättelse, motiverat yttrande samt talan vid EU-domstolen.

Av följande tabeller framgår hur många formella underrättelser, motiverade yttranden och talan vid EU-domstolen som kommissionen inlett mot Finland under de senaste tre åren. Av tabellerna framgår även hur många av dessa ärenden som berört landskapet.

Tabell 6: Formella underrättelser inledda mot Finland

	Försenat genomförande			Felaktigt genomförande		
	2022	2021	2020	2022	2021	2020
Berör enbart riket	4 st	13 st	3 st	3 st	8 st	-
Berör både landskapet och riket	5 st	2 st	7 st	-	1 st	1 st
Berör enbart landskapet	2 st	4 st	4 st	-	-	-
Totalt	11 st	19 st	14 st	3 st	9 st	1 st

Under år 2022 inledde kommissionen 11 formella underrättelser mot Finland på grund av försenat genomförande av direktiv.

Orsaken till att landskapsregeringen inte genomför direktiv inom utsatt tidsfrist varierar, men begränsade resurser och tillämpningen av blankettlagstiftning inom vissa ämnesområden är två av huvudorsakerna. Då landskapsregeringen inväntar rikets genomförande av ett direktiv innan landskapslagstiftningen utformas slutligt fördröjs ofta genomförandet i landskapet. En bidragande orsak till försenad notifiering är därutöver att vissa områden inom landskapets lagstiftningsbehörighet är föremål för ett större antal EU-direktiv, och belastas således mer av genomförandet av direktiven. Sådana områden är framför allt energi, miljö och trafik.

Av de sju formella underrättelser som rörde landskapets försenade genomförande av direktiv fördelade sig ämnesområdena enligt följande:

Tabell 7: Fördelning områdesvis av försenade notifieringar som lett till formella underrättelser inom landskapets behörighet

Område	2022	2021	2020
Energi	-	2 st	1 st
Digital teknik	-	1 st	-

